

MULTIMEDIALNE
PRZEDSZKOLE
PROGRAM EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

POKL 3.3.4 „Multimedialne przedszkole - program edukacji przedszkolnej”

Multimedialne przedszkole – program edukacji przedszkolnej. Z e-przedszkolakiem izerskim szlakiem

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

POKL 3.3.4 „Multimedialne przedszkole - program edukacji przedszkolnej”

Multimedialne przedszkole

– program edukacji przedszkolnej.
Z e-przedszkolakiem izerskim szlakiem

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Publikacja powstała w ramach projektu
Multimedialne przedszkole – program edukacji przedszkolnej

Autorzy: Małgorzata Malec, Urszula Galas, Małgorzata Dzik, Alicja Szawurska, Radosław Ryzewski

Współpraca merytoryczno-programowa: Beata Siodłak
Recenzenci: Bogna Bartosz, Rozalia Ligus
Korekta językowa: Robert Mertuszka

© Copyright by PCE Lubań 2013

Realizator projektu: Powiat Lubański - Powiatowe Centrum Edukacyjne w Lubaniu
Al. Kombatantów 2, 59-800 Lubań
tel. 75 64 55 340
www.pceluban.republika.pl
tel. 75 64 55 342
www.przedszkolepce.of.pl

ISBN 978-83-935478-4-5

Projekt, skład, łamanie, druk i oprawa
Grafpol Agnieszka Blicharz-Krupińska
ul. Czarnieckiego 1, 53-650 Wrocław
tel. 507 096 545; fax 71 797 88 80

Nakład: 100 egz.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Spis treści

Wstęp	7
I Część teoretyczna	9
Idea programu - innowacyjne aspekty	9
Diagnozowanie gotowości szkolno-społecznej przedszkolaka	11
II Część merytoryczna	13
Przewodnik po programie - instrukcja obsługi programu	13
Obszary treści edukacyjnych	16
III Część praktyczna	55
Wskazówki metodyczne dla nauczyciela	55
wirtualne (WWW).....	57
Literatura	58
dla nauczyciela	58
dla rodzica	59
Bibliografia	60
Aneks	61
Podstawa programowa.....	62
Cele i zadania edukacji przedszkolnej	67
Arkusze obserwacji cech rozwojowych dzieci młodszych 3 - 4 letnich	69
Karta diagnozy gotowości szkolnej dziecka 5 letniego	76
Arkusze dla rodziców „Moje dziecko idzie do przedszkola” (3 - 4 latki).....	86
Arkusze dla rodziców „Jak rozpoznać czy moje dziecko jest gotowe do szkoły?” (5 latki)	88

WSTĘP

Drodzy Nauczyciele!

Prezentujemy Państwu innowacyjny program edukacji przedszkolnej, który został skonstruowany tak, aby wskazane w nim elementy połączyć z realizacją celów i zadań wynikających z nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (*Dz.U. Nr 4, poz. 17, rozporządzenie MEN z dnia 15 stycznia 2009*).

Celem opracowania jest stworzenie innowacyjnego programu edukacji przedszkolnej, który dostarczy nauczycielowi interesujące, rozwijające oraz łatwe w zastosowaniu narzędzie pracy. Programu, który w treściach edukacyjnych zawiera zagadnienia z dziedziny turystyki, agrobiznesu i multimedialnych, dzięki którym rozwój dziecka nie ograniczy się tylko do realizacji treści podstawy programowej wychowania przedszkolnego, ale umożliwi mu poznanie tego, co jest mu najbliższe w jego otoczeniu oraz przyczyni się do kształtowania tożsamości lokalnej już od najmłodszych lat. W założeniu program został stworzony dla dzieci w wieku od 3 do 5 lat, a także rodziców i nauczycieli zamieszkujących teren Pogórza Izerskiego. Może być on jednak realizowany w innych środowiskach lokalnych.

Biorąc pod uwagę fakt, że coraz więcej dziedzin życia wykorzystuje najnowsze zdobycze techniki, ważne jest, aby od najmłodszych lat oswoić dzieci z ich funkcjonowaniem i zastosowaniem. W związku z powyższym program „Multimedialne przedszkole – program edukacji przedszkolnej. Z e-przedszkolakiem izerskim szlakiem” jest propozycją wielokierunkowego rozwoju dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem aktywności związanej z poznawaniem i wykorzystywaniem nowoczesnych technologii. Pozwala on również w prosty sposób przekazać nauczycielowi podstawową wiedzę z zakresu multimedialnych. Jednym z założeń programu jest zaangażowanie rodzica w proces kształcenia dziecka, ponieważ efektywna współpraca między nauczycielem i rodzicem zwiększa szanse osiągnięcia sukcesu edukacyjnego. Ponadto rodzic może w każdym momencie ocenić gotowość swojego dziecka do podjęcia nauki w szkole, korzystając z zaproponowanego w programie arkusza diagnostycznego. Nauczyciel realizujący ten program znajdzie w nim precyzyjnie sformułowane cele i sposoby ich osiągnięcia. Ponadto otrzyma wskazówki metodyczne i materiały niezbędne do przeprowadzenia diagnozy oceniającej gotowość dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna), arkusz obserwacji cech rozwojowych dzieci młodszych (3-4 letnich), wykaz literatury pomocniczej, 40 edukacyjnych tablic demonstracyjnych oraz pomoce dydaktyczne opracowane dzięki nowoczesnym technologiom multimedialnym (CD z ćwiczeniami interaktywnymi dla dzieci, nagraniami piosenek, utworów muzycznych, dźwięków itp.). W czasie realizacji treści zawartych w programie nauczycielowi i dzieciom towarzyszyć będą dwie pacynki: e-przedszkolak Kasia oraz jej dziadek Staś, reprezentujące dwa pokolenia. Mają one za zadanie udowodnić, że poprzez wymianę doświadczeń można pogodzić tradycję z nowoczesnością. Dodatkowo każda grupa przedszkolna otrzyma pakiet edukacyjny e-turysty (pacynki: Kasię i dziadka Stasia wraz z akcesoriami oraz kalendarz pogody), dzięki któremu każdego dnia przedszkolaki będą ćwiczyć podstawowe umiejętności

związane z bezpiecznym wyjściem na szlak turystyczny. Wymienione pomoce dydaktyczne z pewnością uatrakcyjnią zajęcia i przyczynią się do podniesienia umiejętności i świadomości przedszkolaka.

Podstawowe wytyczne programu powstały w oparciu o cztery cele ogólne kształcenia:

- **wiedza** – dająca dziecku radość z samodzielnego odkrywania, poznawania i rozumienia świata;
- **umiejętności** – pozwalające dzielnie rozwiązywać zadania i problemy;
- **system wartości i postaw** – wpływający na ukształtowanie u dziecka samodzielnego i krytycznego myślenia, niezbędnego do prawidłowego rozwoju osobowości
- **współistnienie i współdziałanie z ludźmi** – dające świadomość niepowtarzalności własnej i innych jednostek, a także umiejętność współdziałania w grupie na zasadzie wzajemnego poszanowania.

Realizacja założonych celów jest możliwa przy pełnym zaangażowaniu nauczyciela, rodziców i dziecka. Codzienne kontakty tych trzech podmiotów opierać się mają na wzajemnej współpracy, dialogu, a także wymianie wiedzy i doświadczeń. Wspomaganie rozwoju dziecka powinno odbywać się w przyjaznej, ciepłej atmosferze. Natomiast zadania stawiane dziecku należy dostosować do jego wieku, potrzeb, możliwości i zainteresowań. Wiedza i umiejętności zdobyte w opisanych okolicznościach będą wpływały na prawidłowe funkcjonowanie dziecka. Umożliwią właściwe przygotowanie do wyzwań, jakie niesie wciąż zmieniająca się rzeczywistość. Dziecko mające niezbędną wiedzę, narzędzia i umiejętności dużo łatwiej w przyszłości odnajdzie się w swojej „małej ojczyźnie”. Zwiedzając swój region pozna mieszkańców, historię, architekturę i lokalne zwyczaje.

„Multimedialne przedszkole” – program edukacji przedszkolnej nie powinien być jedynym czynnikiem wpływającym na rozwój dziecka w edukacji przedszkolnej. Nauczyciel może go w pełni wykorzystać, kiedy oprze się ponadto na własnym doświadczeniu i twórczym podejściu do pracy z przedszkolakiem. Sądzimy, że program będzie pomocny w codziennej pracy nauczyciela.

Powodzenia i satysfakcji z realizacji życzy zespół autorski!

I Część teoretyczna

Idea programu – innowacyjne aspekty

Wysiłek twórczy nauczyciela polega przede wszystkim na stosowaniu innowacyjnych praktyk edukacyjnych. Są one rozwiązaniami postępowymi i pozytywnie wpływają na proces kształcenia. Maria Szczepańska (1999) podkreśla, że program autorski jest dziełem otwartym, pozostającym w ciągłej transformacji. Zmieniające się środowisko dziecka stawia przed nauczycielem nowe zadania, do wykonania których, musi się właściwie przygotować. Program, który mają Państwo przed sobą, będzie skuteczny, jeżeli poprzez wysiłek twórczy nauczyciela zostanie dostosowany do zastanej rzeczywistości.

Przedszkole jest pierwszym etapem systemu edukacyjnego. Wyniki badań naukowych z psychologii rozwojowej mówią o istotnym znaczeniu dzieciństwa w rozwoju osobowości człowieka. W związku z tym ogólna wizja rozwoju człowieka w naszym kraju musi znaleźć odzwierciedlenie w pracy przedszkola. Taka sytuacja wymaga wszechstronnego podejścia do dziecka w wieku przedszkolnym, w tym zarówno do spraw wychowawczych, jak i dydaktycznych. Zatem proces edukacyjny musi traktować podmiotowo każde dziecko.

Program edukacji przedszkolnej „Multimedialne przedszkole. Z e-przedszkolakiem izerskim szlakiem” oparty jest na innowacyjnych założeniach lokujących w centrum dziecko, które:

- żyje i rozwija się w swoim otoczeniu w wyraźnym związku ze środowiskiem lokalnym,
- poznaje od najmłodszych lat technologię multimedialną i wykorzystuje ją w samodzielnych działaniach,
- współpracuje międzypokoleniowo, potrafi wymieniać i dzielić się z innymi informacjami oraz doświadczeniami.

Nauczyciel powinien być animatorem procesu edukacyjnego dzieci oraz towarzyszem w wykonywaniu codziennych czynności. Z jego pomocą dziecko uczy się zaspakajania ciekawości oraz samodzielnego zdobywania wiedzy, poprzez badanie otaczającego świata. Wiedza zdobywana w ten sposób ma większą wartość, i stwarza dziecku możliwość osiągnięcia indywidualnego sukcesu.

Zdaniem Autorów programu najważniejszymi celami edukacji przedszkolnej jest zdobycie umiejętności społecznych, takich jak: uważne słuchanie, prawidłowe wypowiedanie i komunikowanie się, efektywne współdziałanie z innymi (dziećmi i dorosłymi), poznanie najbliższego otoczenia (lokalnego), a także rozwijanie wyobraźni i kreatywności oraz wspomaganie rozwoju fizycznego.

Autorski program „Multimedialne przedszkole. Z e-przedszkolakiem izerskim szlakiem” dzięki wędrówkom poznawczym, zabawom edukacyjnym, grom multimedialnym, pozwala dziecku poznać samego siebie, oswajać się z innymi, nabierać zaufania do własnych możliwości. Proponowany program adresowany jest do dzieci w wieku od 3 do 5 lat¹.

Program zawiera wiele elementów innowacyjnych, poprzez które dziecko:

- samodzielnie zdobywa wiedzę przyrodniczo – turystyczną,
- zadaje pytania i rozwiązuje problemy,
- dokonuje bezpośrednich obserwacji, uczestnicząc w różnych sytuacjach, zabawach, ćwiczeniach;
- przeprowadza samodzielne eksperymenty dokonując analizy i wyciągając wnioski,
- wykorzystuje i posługuje się sprzętem multimedialnym,

¹ Od roku 1 września 2014 roku grupa dzieci sześciolatków będzie objęta obowiązkiem szkolnym zgodnie z *Ustawą z dnia 27 stycznia 2012 r. zmieniającą ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r., poz.176)*.

- poznaje zasoby środowiska lokalnego (dziedzictwa kulturowego, obyczajów, znane osoby).

Jednakże tym, co nadaje programowi charakter innowacyjności, jest uwzględnienie w jego treściach edukacyjnych:

- rozwoju umiejętności przyrodniczo-turystycznych oraz agrobiznesowych związanych z agroturystyką;
- ogólnej wiedzy o agrobiznesie;
- wypracowywania nawyków aktywnego wypoczynku z uwzględnieniem zasobów środowiska lokalnego i regionalnego (Pogórze Izerskie).

Prezentowany program powinien inspirować do rozwoju zainteresowań przyrodniczych (środowiskowych) dzieci, nauczyciela oraz rodziców, a także motywować ich do działania oraz kształtować umiejętności badawcze w stosunku do środowiska lokalnego. Proponowane zajęcia w terenie, to szczególnie wartościowe pierwsze lekcje podglądania, słuchania, mówienia i wnioskowania. Zbliżają one dzieci do natury, pozwalają osiąść praktyczną wiedzę, wywołać u dzieci zdziwienie, zaskoczenie, czy też radość. W połączeniu z nowoczesną technologią multimedialną w naturalny sposób dzieci wprowadzone zostaną w świat przyszłości.

W założeniach naszego programu zadaniem nauczyciela przedszkola jest: włączanie dziecka w dorobek kulturowy środowiska lokalnego, towarzyszenie mu w rozwoju, współtworzenie wiedzy o świecie i samym sobie, pomoc w samorealizacji, budzenie jego zainteresowań i pasji, aktywna współpraca ze środowiskiem rodzinnym i lokalnym. Efektem podejmowanych działań nauczyciela i przedszkolaka jest zdobycie przez dziecko gotowości do podjęcia nauki w szkole oraz poruszania się w otaczającym świecie (lokalnym i globalnym).

Realizacja programu pomoże w kształtowaniu u dzieci umiejętności, postaw i zachowań mających na celu zrozumienie świata przyrody, życia codziennego, techniki, technologii informatycznych, poznania zasad agrobiznesu, problemów środowiska lokalnego oraz szacunku do tradycji, obyczajów i najstarszych mieszkańców społeczności rodzinnej oraz lokalnej. Poprzez jego realizację dziecko zdobędzie umiejętności:

- obserwowania i opisywania elementów środowiska i współzależności między nimi,
- projektowania działań mających na celu właściwe korzystanie z zasobów przyrody oraz poprawę stanu najbliższego środowiska,
- przeprowadzania i prezentowania prac badawczych,
- podejmowania decyzji i działań na rzecz środowiska naturalnego, budowania modelu świadomego, małego turysty - ekologa,
- aktywnego uczestnictwa w środowisku lokalnym (świadomy obywatel),
- międzypokoleniowego dialogu i współpracy z najstarszymi mieszkańcami regionu,
- planowania aktywnego wypoczynku z wykorzystaniem walorów turystycznych regionu Pogórze Izerskiego,
- posługiwania się komputerem, tablicą interaktywną, aparatem cyfrowym, kamerą, wizualizerem.

Atuty programu to:

- systematyczne, uporządkowane wiadomości,
- koncentracja na praktycznych narzędziach dla nauczyciela,
- jasny, logiczny podział na zagadnienia tematyczne,
- łatwy dostęp do opracowań poszczególnych tematów,
- integralność i niezależność rozdziałów,
- ilustrowanie treści przykładami, zdjęciami, tekstami źródłowymi,
- spójna szata graficzna w obrębie stron, rozdziałów, części,

- bogata literatura i netografia,
- indeks haseł występujących w przewodniku, wraz z numerami stron na jakich się pojawiają,
- przyjazne opracowanie graficzne.

Efektom realizacji multimedialnego programu będzie osobowość kreatywna, otwarta, proekologiczna, świadoma walorów i zagrożeń techniki, krytyczna wobec otaczającego świata, potrafiąca słuchać, myśleć, samodzielnie podejmować decyzje oraz doceniać walory środowiska lokalnego.

Diagnozowanie gotowości szkolno-społecznej przedszkolaka

Jednym z podstawowych celów pracy każdego przedszkola jest stworzenie takich warunków, w których dziecko może się optymalnie rozwijać. Dzieci w wieku przedszkolnym dynamicznie się rozwijają, jednak w procesie poznawania świata i uczenia się wymagają wsparcia dorosłych. Istotne jest jednak zróżnicowanie pod kątem posiadanej wiedzy, zainteresowań i nabytych umiejętności. Wynika to po części z odmiennych doświadczeń, jakie dzieci gromadzą w trakcie swojego życia, jak również z ich wrodzonych predyspozycji. Dlatego też należy stworzyć optymalne warunki rozwoju w celu poznania możliwości dziecka, jego słabych i mocnych stron oraz dostosować metody pracy do aktualnego stanu rozwoju. Stąd też tak ważne jest prowadzenie obserwacji i diagnozy rozwoju dziecka. Dziecko, któremu stawiane są zadania na miarę jego możliwości, które jest odpowiednio stymulowane i wspierane w sytuacjach problemowych przez nauczyciela oraz motywowane do pokonywania trudności, prawidłowo się rozwija i ma ogromną szansę na osiągnięcie sukcesu w szkole. Zadaniem każdego nauczyciela jest prowadzenie obserwacji pedagogicznych, których celem jest poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci oraz dokumentowanie tych obserwacji.

Obserwacja jako technika diagnostyczna, polega na świadomym, planowym i celowym spostrzeganiu, rejestrowaniu i gromadzeniu danych o zachowaniach człowieka, sytuacjach i zdarzeniach (Jarosz, Wysocka 2006). Jest bardzo użyteczną techniką zbierania informacji, gdyż zakłada towarzyszenie osobie podlegającej obserwacji. Daje tym samym możliwość uwzględnienia sytuacyjnego kontekstu wystąpienia danego zachowania. Nauczyciele przedszkola korzystają z techniki obserwacji w codziennej pracy. Przyglądają się zachowaniom dzieci, ich reakcjom, zabawom, zapamiętując oraz notując spostrzeżenia w zeszytach obserwacji lub arkuszu/karcie obserwacji. Dostrzegają, co dzieci potrafią, w jakim są nastroju i jak kontaktują się z rówieśnikami i z dorosłymi. Doskonałym narzędziem badawczym są wszelkie wytwory dziecięce (rysunki, prace, konstrukcje itd.).

Istotne jest, aby obserwowane dziecko nie wiedziało, że jego zachowanie jest przedmiotem badań, gdyż mogłoby zachowywać się nienaturalnie. Dobrze jest przygotować kilka scenariuszy zajęć, sprawdzających umiejętności dziecka. Powinny one wzbudzić zainteresowanie dzieci, ale nie mogą zakłócać rytmu dnia, w którym przedszkolaki czują się swobodnie i bezpiecznie. Do obserwacji/diagnozy najlepiej wykorzystać naturalne, ulubione i bliskie dziecku przedmioty, np. zabawki, liczniki, układanki, gry, książeczki, różnorodne przybory gimnastyczne.

Prowadząc obserwację/diagnozę, należy pamiętać o kilku prostych zasadach:

- stworzyć serdeczną, naturalną atmosferę, taką jak podczas zwyczajnych, codziennych zajęć z dziećmi w przedszkolu,
- kierować się zasadą stopniowania trudności, zawsze zaczynać od najłatwiejszego zadania (forma rozgrzewki),
- prowadzić zadania w formie dobrej zabawy, tak aby dziecko nie odczuwało stresu,

- przygotować interesujące dla dzieci zajęcia, motywując je w ten sposób do podejmowania zadań,
- formułować krótkie, proste polecenia, tak aby dziecko mogło wywiązać się z ich wykonania.

Dziecko nie powinno odczuwać ciężaru prowadzonego „sprawdzianu”. Wtedy jest szansa na to, że wyniki będą prawdziwe.

Poznanie dziecka wymaga przede wszystkim uchwycenia zasadniczych właściwości jak np. zdolności, zainteresowań, cech charakteru, temperamentu. Wnioski z obserwacji powinny być formułowane bardzo ostrożnie i opierać się na tym co nauczyciel zaobserwował. Nauczyciel powinien dbać o to, aby „nie skrzywdzić” żadnego dziecka pochopnie oceniając jego postępowanie, aby postawić słuszną diagnozę i znaleźć skuteczną drogę oddziaływania wychowawczego i dydaktycznego.

Nauczyciele przedszkola mają obowiązek prowadzenia obserwacji dzieci młodszych i dokonywania analizy gotowości szkolnej pięcioletków i sześciolatków w roku poprzedzającym rozpoczęcie przez nich nauki w szkole. Dogodnym czasem na przeprowadzenie obserwacji jest październik, kiedy to dzieci zaadoptują się do warunków przedszkolnych po wakacyjnej przerwie. Zaleca się po upływie kilku miesięcy (marzec/kwiecień) przeprowadzenie drugiej diagnozy, w celu przeanalizowania dynamiki rozwoju dziecka, dostrzeżenia postępów w różnych sferach jego rozwoju.

Gotowość szkolna to osiągnięcie takiego poziomu rozwoju psychofizycznego, który umożliwia dziecku podjęcie nauki w szkole. Natomiast dojrzałość szkolna to osiągnięcie poziomu rozwoju, umożliwiającego mu naukę czytania, pisanie, liczenia, zgodne współzycie, współdziałanie w grupie rówieśniczej oraz dostosowanie się do wymagań szkolnych.

W proponowanym programie nauczyciel w przedszkolu ma do dyspozycji karty diagnozy gotowości szkolnej. Jest to arkusz zawierający wszystkie podstawowe umiejętności i zakres wiedzy z różnych dziedzin życia, którą powinno posiadać dziecko, zanim rozpocznie naukę w szkole. Rzetelnie przeprowadzona obserwacja dostarczy nauczycielowi wiedzy o stopniu gotowości szkolnej dziecka, która jest opisana w dokumencie wydawanym rodzicom do końca kwietnia każdego roku szkolnego.

Wymagania stawiane dziecku 3-4 letniemu oraz 5 letniemu, mającemu podjąć naukę szkolną dotyczą rozwoju: fizyczno-ruchowego, poznawczego, emocjonalnego, społecznego, oraz przygotowania do nauki czytania, pisanie i liczenia.

Przygotowany przez zespół autorski arkusz obserwacji dziecka 3-4 letniego oraz karta diagnozy gotowości szkolnej dziecka 5 letniego, jak również sposób realizacji zadań jest opracowany zgodnie z programem „Multimedialne przedszkole. Z e-przedszkolakiem izerskim szlakiem” i znajduje się w aneksie programu.

Przyglądając się dziecku, nie sposób podczas analizy jego zachowań pominąć faktu, że w dużej mierze wywodzi się ono ze środowiska rodzinnego. Dlatego też w całej edukacji przedszkolnej, jak również w momencie analizy gotowości szkolnej dziecka, rodzice powinni być ważnymi partnerami. Współpraca obu środowisk jest niezwykle ważna, a nawet niezbędna, rodzice dysponują bowiem największą i najwartościowszą wiedzą o dziecku.

Dla rodziców wynik diagnozy przedszkolnej jest o tyle ważny, że może podpowiedzieć im, jak wspierać pociechy w ich rozwoju. Rodzic ma prawo spytać nauczyciela o to, jakie umiejętności i zakres wiedzy dziecko opanowało, jakie pojawiają się trudności i jak sobie z nimi radzić.

Rodzice mogą również prowadzić obserwację własnych dzieci w domu w ramach indywidualnych umiejętności oraz posiadanej wiedzy o świecie. Powinni jednak pamiętać, aby oceniać dziecko obiektywnie. W tym celu przygotowany został test gotowości szkolnej, (zamieszczony w aneksie programu), który ma pomóc rodzicom odpowiednio przeprowadzić domową diagnozę.

II Część merytoryczna

Przewodnik po programie - instrukcja obsługi programu

Program „Multimedialne przedszkole. Z e-przedszkolakiem izerskim szlakiem” przeznaczony jest dla dzieci w wieku od 3 roku życia do rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie. Podzielony jest na trzy poziomy. W każdym z nich wykorzystano ten sam zakres tematyczny stosując zasadę stopniowania trudności.

Tytuł i podtytuł programu nawiązuje do przewodnich pojęć programu: multimediiów i agroturystyki. Zespół autorski konstruując program, miał na uwadze jego funkcjonalność oraz dostępność. Dołożył starań aby stanowił on kreatywne narzędzie pracy nauczyciela.

Program podzielony jest na trzy części: teoretyczną, merytoryczną i praktyczną. Pierwsza część programu – teoretyczna przedstawia ideę programu, jego innowacyjne aspekty oraz krótko omawia diagnozowanie dziecka w przedszkolu. Część druga - merytoryczna jest swego rodzaju przewodnikiem po programie, opisuje jego zawartość oraz zawiera zamieszczone w tabelach obszary treści edukacyjnych. W trzeciej części - praktycznej znajdują się metodyczne (przykłady metod pracy z dziećmi) oraz wirtualne (strony www) wskazówki dla nauczyciela wychowania przedszkolnego, a także wykaz literatury dla nauczyciela i rodzica. W aneksie znajdują państwo kartę obserwacji dziecka 3-4 letniego, kartę diagnozy gotowości szkolnej dziecka 5 letniego oraz arkusz dla rodzica dziecka 3-4 letniego. Ten ostatni pozwoli nauczycielowi na lepsze poznanie dziecka, a także dostosowanie warunków adaptacyjnych w przedszkolu do jego indywidualnych potrzeb. W tej części publikacji zamieściliśmy również przykładową domową kartę obserwacji dla rodzica, badającą gotowość szkolną dziecka 5 letniego. W aneksie umieszczony został ponadto tekst podstawy programowej wychowania przedszkolnego (Rozporządzenie ministra edukacji narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół /Dz. U. z 2009 Nr 4, poz. 17/) określający cele i zadania edukacji przedszkolnej, jako kompendium podstawowej wiedzy nauczyciela.

Treści edukacyjne w programie, przedstawiono w piętnastu obszarach odpowiadających różnym formom aktywności dziecięcej. Zostały one zaznaczone kolorami. Kolor poszczególnych treści programu odpowiada danemu obszarowi podstawy programowej – dzięki temu nauczyciel sprawnie porusza się po układzie treści proponowanego programu. Obszary podstawy programowej zostały przyporządkowane siedmiu edukacjom (patrz schemat: Koncepcja Programu Multimedialne Przedszkole str. 15). Dodatkowo program i przewodniki wyposażono w zakładki, które dają możliwość korzystającym na zaznaczenie miejsc dla nich istotnych, ułatwiają szybkie i sprawne znalezienie danej treści programu.

Oprócz innowacyjnego programu wraz z kompletną obudową metodyczną nauczyciel otrzyma dwie pacynki: dziadka Stasia i wnuczkę Kasię, którzy będą towarzyszyć nauczycielowi i dzieciom w trakcie realizacji treści zawartych w programie, natomiast zestaw multimedialny (tablica multimedialna, laptop, rzutnik multimedialny, wizualizer) powinien znacznie uatrakcyjnić prowadzone zajęcia.

Pakiet Edukacyjny, zawierający przedmioty i akcesoria potrzebne turyście podczas pieszych wędrówek, pozwoli e-przedszkolakowi stać się w pełni świadomym podróżnikiem, wędrującym po szlakach Pogórza Izerskiego.

Autorzy programu dołożyli wszelkich starań by program „Multimedialne przedszkole – program edukacji przedszkolnej. Z e-przedszkolakiem izerskim szlakiem” był przyjazny dla nauczyciela, dziecka i rodzica.

Tabela zależności obszarów programu od obszarów podstawy programowej

L.p.	Obszary podstawy programowej	Obszary programu
1.	Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i w sytuacjach zadaniowych.	Oto ja wśród rówieśników. Mam prawa i obowiązki
2.	Kształtowanie czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych. Wdrażanie dzieci do utrzymywania ładu i porządku.	Jestem samodzielny. Dbam o zdrowie, czystość i porządek
3.	Wspomaganie rozwoju mowy dzieci.	Mówię poprawnie
4.	Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie i swojego otoczenia.	Bawię się i uczę
5.	Wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci.	Jestem zdrowy i sprawny fizycznie
6.	Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych.	Dbam o bezpieczeństwo swoje i innych
7.	Wychowanie przez sztukę - dziecko widzem i aktorem.	Jestem widzem, aktorem, reżyserem
8.	Wychowanie przez sztukę - muzyka i śpiew, płyty i taniec.	Słucham, śpiewam, gram i tańczę
9.	Wychowanie przez sztukę - różne formy plastyczne.	Tworzę kolorowy świat
10.	Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.	Zrób to sam - z techniką na ty
11.	Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych oraz w unikaniu zagrożeń.	Mały meteorolog zawsze bezpieczny
12.	Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.	Przyrodnik przyjacielem roślin i zwierząt
13.	Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.	W krainie liczb i figur
14.	Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisanania.	Już wkrótce będę czytać i pisać
15.	Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne.	Mam rodzinę. Jestem Polakiem, Europejczykiem

Koncepcja programu Multimedialne Przedszkole

Obszary programu

Obszar 1

Oto ja wśród rówieśników. Mam prawa i obowiązki

Ogólne cele	Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
Motywowanie do zgodnego włączania się w życie grupy rówieśniczej	<ul style="list-style-type: none"> ✓ bawić się z rówieśnikami w obecności rodziców i bez nich, ✓ uważnie słuchać poleceń rodziców i nauczyciela, ✓ przestrzegać zasad obowiązujących w grupie przedszkolnej, ✓ obdarzać uwagą dzieci i dorosłych, aby zrozumieć to, co mówią i czego oczekują, ✓ grzecznie zwracać się do innych w domu, przedszkolu, na ulicy, ✓ przestrzegać reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej, ✓ starać się współdziałać w zabawach i w sytuacjach zadaniowych, ✓ rozpoznawać swój znaczek indywidualny, ✓ rozpoznawać swoje miejsce przy stoliku, ✓ rozpoznawać swoją szafkę w szatni.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ motywować inne dzieci do dbałości o porządek w swoich szafkach i sali przedszkolnej, ✓ zachęcać inne dzieci do dekorowania sali przedszkolnej elementami przyniesionymi z regionalnych wycieczek i nie tylko, ✓ motywować inne dzieci do odpowiedzialnego wykonywania obowiązków dyżurnego, ✓ podawać swoje pomysły na ulepszenie zadań dyżurnego, ✓ motywować inne dzieci do przestrzegania zasad zgodnego współdziałania i reguł przyjętych w grupie - zawartych w kodeksie przedszkolaka, ✓ przypominać innym dzieciom o używaniu zwrotów grzecznościowych, ✓ aktywnie uczestniczyć w zabawach wymagających różnorodnych form współdziałania (ustawianie się według polecenia nauczyciela, organizowanie się w zespoły),	<ul style="list-style-type: none"> ✓ odtwarzać w spontanicznej zabawie obserwowane zachowania społeczne, ✓ podejmować zadania społeczne, pomagać innym na miarę swoich możliwości, ✓ wiedzieć, że wszyscy ludzie mają równe prawa.

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ inicjować wspólne tańce, pląsy, zabawy, wzbudzać pozytywne emocje, ✓ aranżować zabawy kształtujące postawę zrozumienia, opiekuńczości, szacunku, współczucia, troskliwości na terenie sali, przedszkola, środowiska lokalnego, ✓ wyrażać swoje emocje werbalnie i niewerbalnie, adekwatnie do sytuacji, ✓ określać swoje samopoczucie, wskazywać na jego przyczynę, ✓ uważnie słuchać wypowiedzi innych, podejmując rozmowę. 	
<p>Rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach życiowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ sprzątać zabawki, ✓ korzystać z pomocy nauczyciela w trudnych i problemowych sytuacjach, ✓ zwrócić się o pomoc do nauczyciela, ✓ zadawać pytania dzieciom i dorosłym, ✓ umieć się przedstawić: podać swoje imię, nazwisko i adres zamieszkania - wiedzieć komu można podawać takie informacje, ✓ zrozumieć, że nie należy chwalić się bogactwem, dokuczać dzieciom, które wychowują się w trudniejszych warunkach, ✓ zrozumieć, że nie należy wyszydzać i szykanować innych, ✓ w miarę samodzielnie radzić sobie w sytuacjach życiowych, ✓ próbować przewidywać skutki swoich zachowań, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ aranżować zabawy relaksacyjne, odpoczywać przy muzyce, ✓ respektować swoje obowiązki oraz prawa innych dzieci, ✓ podejmować rozmowę, zadawać pytania dzieciom, dorosłym oraz najstarszym mieszkańcom regionu, ✓ zgłaszać nauczycielowi lub opiekunowi swoje dolegliwości, szczegółowo je określając, ✓ respektować polecenia dorosłych i umieć jednocześnie poprosić o ich wyjaśnienie czy powtórzenie, ✓ przekazywać dokładnie informacje między nauczycielem a rodzicami. 	

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ porządkować swoją półkę, ✓ uczestniczyć w zwiedzaniu przedszkola, poznając inne dzieci i pracowników przedszkola oraz pomieszczenia przedszkolne, ✓ starać się przestrzegać zasad zgodnego współdziałania w grupie, ujętych w kodeksie przedszkolaka, ✓ używać zwrotów grzecznościowych: proszę, dziękuję, przepraszam, ✓ korzystać z pomocy nauczyciela w sytuacjach konfliktowych, ✓ aktywnie uczestniczyć w organizowanych przez nauczyciela różnorodnych zajęciach, w szczególności w zabawach integracyjnych, ✓ wyrażać niewerbalnie swoje emocje, nastrój, samopoczucie: gestem, mimiką, ruchem, za pomocą koloru, poprzez teatrzyk, ✓ rozpoznawać dobre i złe zachowanie, ✓ zwracać się do innych dzieci po imieniu, ✓ uczestniczyć w zabawach relaksacyjnych, odpoczywając przy muzyce, ✓ aktywnie uczestniczyć w aranżowanych zabawach kształtujących odporność emocjonalną. 		
--	---	--	--

Obszar 2 Jestem samodzielny. Dbam o zdrowie, czystość i porządek

Cele ogólne	Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Wdrażanie do samodzielności oraz kulturalnego zachowania</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ umyć dłonie, twarz oraz zęby, ✓ samodzielnie wytrzeć dłonie i twarz, ✓ sygnalizować potrzeby fizjologiczne, ✓ samodzielnie korzystać z toalety: zdejmować i podciągać majteczki i spodnie, spuszczać wodę, myć i wycierać ręce, ✓ poprawnie umyć się i wytrzeć. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ poprawnie umyć dłonie i twarz, ✓ samodzielnie wytrzeć dłonie i twarz, ✓ samodzielnie, poprawnie korzystać z toalety, ✓ samodzielnie umyć zęby, ✓ podczas posiłków prawidłowo posługiwać się łyżką i widelcem oraz serwetką, ✓ spożywać posiłek, zachowując prawidłową postawę i porządek wokół siebie, ✓ kulturalnie zachować się podczas spożywania posiłków (zachowuje ciszę, nie przeszkadza innym), ✓ samodzielnie ubierać się i rozbierać, ✓ wiązać buty oraz zapinać i odpinać guziki. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ posługiwać się sztućcami, ✓ rozumieć konieczność mycia zębów po posiłkach, ✓ pamiętać o myciu rąk przed każdym posiłkiem oraz po wyjściu z toalety.
<p>Wyrabianie dbałości o ład, porządek</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ właściwie zachować się przy stole podczas posiłków, nakrywać do stołu i sprzątać po sobie, ✓ samodzielnie ubierać się i rozbierać, dbać o osobiste rzeczy i nie narażać ich na zgubienie lub kradzież, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ składać ubranie według wskazówek nauczyciela, umieszczając je na swoim miejscu (strój gimnastyczny we własnym woreczku, na wyznaczonym wieszaku czy półce), odkładać do swojej półki rzeczy osobiste, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pomagać porządkować rzeczy innym dzieciom, ✓ zgłaszać nauczycielowi, pracownikowi przedszkola rzeczy znalezione.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ utrzymywać porządek w swoim otoczeniu, ✓ włożyć i zdjąć spodnie, kurtkę, szalik, obuwie, ✓ spożywać posiłek, zachowując odpowiednią postawę i porządek wokół siebie, ✓ używać serwetki podczas posiłku i po jego zakończeniu, ✓ wieszać ubranie na właściwym wieszaczku w szatni, ✓ odkładać zabawki i rzeczy na swoje miejsce po zakończeniu zabawy. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wieszać własny ręcznik na swój wieszak, ✓ odkładać zabawki i rzeczy na swoje miejsce po zakończeniu zabawy, ✓ wieszać ubranie do swojej szafki w szatni, układać czapkę, rękawiczki, szalik i buty, ✓ szanować rzeczy osobiste innych dzieci i dorosłych. 	
--	--	--	--

Obszar 3 Mówię poprawnie

Cele ogólne		Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi	
Rozwijanie wrażliwości słuchowej	<ul style="list-style-type: none"> ✓ słyszeć i nazywać dźwięki z otoczenia przyrodniczego i technicznego, ✓ rozpoznawać głosy kolegów, ✓ rozpoznawać piosenki po melodii, ✓ rozpoznawać brzmienie wybranych instrumentów, ✓ różnicować dźwięki głośnie i ciche ✓ różnicować dźwięki wysokie i niskie, ✓ z uwagą słuchać rozmówcy, ✓ maszerować w rytm muzyki lub wykłaskiwane go rytmu, ✓ uczestniczyć w zabawach muzyczno-ruchowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ łączyć słyszane odgłosy z przedmiotami, które je wydają, ✓ wskazywać kierunek, z którego dochodzi dźwięków, ✓ rozpoznawać znane osoby po głosie, ✓ porównywać usłyszane dźwięki: wysoki-niski, długi-krótki, cichy-głośny, ✓ naśladować słyszane dźwięki głosem, przy użyciu instrumentów perkusyjnych lub innych przedmiotów, ✓ rozpoznawać i nazywać instrumenty muzyczne po usłyszaniu ich dźwięków, ✓ aktywnie słuchać rozmówcy, ✓ określać tempo i nastrój muzyki, ✓ dostrzegać nastrój w głosie, muzyce (wesoły/ smutny), ✓ powtarzać usłyszany rytm, ✓ wykłaskiwać rytm piosenki, ✓ rozpoznawać piosenki po fragmencie melodii nuconej przez nauczyciela lub dziecko. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nazywać źródła słyszanych dźwięków, ✓ określić kierunek linii melodycznej (w górę, w dół). 	

<p>Usprawnianie narządów mowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ poprawnie wykonywać ćwiczenia oddechowe wg wskazań nauczyciela (wciągać powietrze nosem, wypuszczać ustami, dmuchać na różne przedmioty, robić bąbelki w wodzie), ✓ poprawnie operować głosem, ✓ stosować różne natężenie mowy: szept, mowa głośna, cicha, ✓ wykonywać ćwiczenia usprawniające narządy mowy (szczęki górnej, dolnej, warg, języka, podniebienia miękkiego i mięśni zwierających pierścien gardłowy), ✓ naśladować różne głosy i odgłosy. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wykonywać ćwiczenia oddechowe połączone z wypowiedziami głosek, śpiewaniem, recytowaniem, ✓ podczas wypowiedzi poprawnie dysponować oddechem, ✓ różnicować tempo wypowiedzi, starać się przekazać głosem swoje emocje, ✓ stosować zdania: oznajmujące, pytające, rozkazujące, ✓ rytmizować swoje wypowiedzi, ✓ wykonywać ćwiczenia artykulatoryjne z wykorzystaniem samogłosek, spółgłosek i krótkich tekstów, ✓ prawidłowo artykułować głoski, wyrazy, zdania. 	
<p>Rozwijanie umiejętności wypowiedziania się i porozumiewania</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ z uwagą słuchać poleceń nauczyciela, ✓ poprawnie wykonywać polecenia nauczyciela, ✓ zgłaszać nauczycielowi swoje potrzeby, ✓ zwracać się bezpośrednio do swojego rozmówcy, ✓ swobodnie wypowiadać się na tematy bliskie dziecku w rozmowie z dorosłym, ✓ wypowiadać się zdaniami pojedynczymi, ✓ w mowie używać poprawnie odmiennej części mowy (rzeczownik, przymiotnik, zaimek), 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ podczas rozmowy dzielić się swoimi spostrzeżeniami, ✓ poprawnie wypowiadać się pod względem artykulatoryjnym, gramatycznym, fleksyjnym i składniowym, ✓ poprawnie wypowiadać się w czasie przeszłym, teraźniejszym i przyszłym, ✓ poprawnie odpowiadać na pytania, ✓ poprawnie formułować pytania, ✓ poprawnie używać liczebników porządkowych, ✓ poprawnie używać odmiennej części mowy: rzeczowników i przymiotników, czasowników, zaimków, liczebników, ✓ używać spójników łącznych (i, albo, oraz, dlatego, więc) w celu uzyskania dłuższych wypowiedzi, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ swobodnie wypowiadać się w różnych sytuacjach, ✓ formułować dłuższe wypowiedzi na dowolny temat, ✓ samodzielnie układa treść opowiadania.

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ prawidłowo stosować przyimki, ✓ stosować słowa przeciwstawne, zdrobnienia, zgrubienia, ✓ mówić płynnie, dostosowując ton głosu do sytuacji, ✓ pytać o niezrozumiałe fakty, ✓ formułować dłuższe wypowiedzi, ✓ prezentować swoje pomysły innym oraz z uwagą wysłuchiwać proponowanych, ✓ współpracować z innymi w mniejszym bądź większym zespole, ✓ wspólnie układać treść krótkich opowiadań, ✓ wymyślać zakończenie opowiadania/bajki ✓ układać historyjki obrazkowe, opowiadać je, dodawać zakończenie. 	
--	--	---	--

Obszar 4 Bawię się i uczę

Oczekiwane efekty aktywności dzieci			
Cele ogólne			
	Dziecko 3-4 letnie potrafi		
	Dziecko 5 letnie potrafi		
	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi		
<p>Stwarzanie sytuacji umożliwiających dzieciom określanie wyniku dodawania i odejmowania oraz dostrzegania efektu zmiany</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ określać, co się zmieniło, gdy do zbioru zgromadzonych przedmiotów dokłada się przedmioty lub zabiera, dostrzegając kolejność następujących po sobie czynności i skutków tych następstw, ✓ określać wynik dodawania lub odejmowania, ✓ rozdzielać przedmioty „dla każdego po tyle samo”, ✓ porównywać przedmioty, używając określeń: takie same, podobne, inne, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ określać, co się zmieniło, gdy do zbioru zgromadzonych przedmiotów dokłada się przedmioty lub zabiera, dostrzegając kolejność następujących po sobie czynności i skutków tych następstw, ✓ określać wynik dodawania lub odejmowania, ✓ rozdzielać przedmioty „dla każdego po tyle samo”, ✓ porównywać przedmioty, używając określeń: takie same, podobne, inne, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wyznaczać pamięciowo sumę i różnicę w wyniku dodawania lub odejmowania przedmiotów w trakcie czynności zadaniowych i zabaw aranżowanych przez nauczyciela, ✓ sprawnie rachować w trakcie gier i zabaw dydaktycznych, terenowych, ✓ konstruować gry i wyjaśniać ich zasady,
<p>Rozwijanie umiejętności klasyfikowania przedmiotów</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ grupować przedmioty ze względu na ich przeznaczenie, ✓ segregować przedmioty ze względu na przynależność, ✓ dokonywać prostych klasyfikacji przedmiotów ze względu na wybraną cechę, ✓ stosować w praktycznym działaniu umiejętność klasyfikowania. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ grupować obrazki, wyjaśniając związki między nimi, ✓ segregować przedmioty ze względu na posiadane cechy, jednocześnie definiować przedmiot przez wymienianie jego cech, ✓ dokonywać różnicowanych pod względem trudności klasyfikacji przedmiotów, biorąc pod uwagę wybrane cechy np. uwzględniając segregację odpadów, ✓ grupować słowa według podanej reguły, np. rodzina wyrazów z nazwami roślin, grzybów, minerałów, zasobów. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ klasyfikować przedmioty w sytuacjach codziennych (przygotowywać składniki do ugotowania zupy, rozdzielać dla każdego dziecka komplet składników).

<p>Uświadamianie dzieciom sensu zdarzeń przyczynowo-skutkowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozróżniać zmiany odwracalne i nieodwracalne, ✓ łączyć przyczynę ze skutkiem w trakcie poznawania zmian związanych z odczuciami smakowymi, ✓ łączyć przyczynę ze skutkiem w trakcie ćwiczeń na kontrastach (jasno-ciemno; głośno-cicho; szybko-wolno-średnio). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ odpowiadać na pytania: Dlaczego tak się stało? Co się może stać? Co by było gdyby?, ✓ planować czynności, które prowadzą do osiągnięcia zamierzonego celu, ✓ opowiadać przebieg znanych sytuacji i starać się ulepszyć ten przebieg, ✓ analizować różne zdarzenia i sytuacje, szukać odpowiedzi na pytanie: Co można zrobić, aby było lepiej? 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ łączyć przyczynę ze skutkiem, ✓ określać, co zrobić, aby było dobrze (posprzątać bałagan - będzie ładnie, uczesać lalce włosy - będzie ładnie wyglądając).
<p>Ułatwienie przewidywania następstw</p>		<ul style="list-style-type: none"> ✓ podawać przykłady zdarzeń odwracalnych i nieodwracalnych, ✓ układać z kilku obrazków sensowne historyjki, wskazując: Co było przedtem i co może być dalej?, ✓ układać z losowo wybranych obrazków historyjkę i opowiedzieć ją, ✓ wymyślać najlepsze zakończenie danej historyjki, uzasadniając swój pomysł. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ próbować przewidzieć, co się może zdarzyć w wyniku następujących po sobie czynności, ✓ układać słownie logiczne opowiadania według metody: „zapominalskiego bajarza”, przewidując dalszy ciąg zdarzeń, ✓ wskazywać możliwy, inny, początek tego samego opowiadania, ✓ przedstawiać słownie treść ułożonej przez siebie historyjki, ilustrując ją obrazkami, ✓ szukać rozwiązań trudnych sytuacji, ✓ planować kolejność czynności w wykonaniu zadania podanego przez nauczyciela.

Obszar 5 Jestem zdrowy i sprawny fizycznie

Cele ogólne		Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi	
<p>Motywowanie do dbałości o swoje zdrowie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nazwać wybrane części ciała, ✓ dostrzegać podstawowe różnice w wyglądzie chłopców i dziewczynek, ✓ samodzielnie myć ręce, twarz oraz zęby, ✓ samodzielnie korzystać z toalety, ✓ sprzątać zabawki i miejsce po zakończonej zabawie, ✓ wiedzieć na czym polega praca lekarza, ✓ dostrzegać związek między chorobą a leczeniem, ✓ zapobiegać rozprzestrzenianiu się infekcji - zasłaniać usta podczas kaszlu, nos podczas kichania, ✓ rozumieć i akceptować potrzebę wietrzenia pomieszczeń, ✓ aktywnie uczestniczyć w zabawach ruchowych organizowanych na powietrzu, ✓ nazywać podstawowe pokarmy, ✓ posługiwać się łyżką i widelcem, ✓ z ostrożnością spożywać posiłki, ✓ spożywać zdrową żywność (nabiał, owoce, warzywa, mięso), 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ określić budowę swojego ciała, ✓ nazywać wybrane narządy wewnętrzne (serce, płuca, żołądek, mózg, oko, ucho), ✓ dostrzegać zmiany w swoim wyglądzie na przestrzeni lat, ✓ stosować zasady higieny; myć ręce przed jedzeniem i po wyjściu z toalety, ✓ stosować etapy mycia zębów, ✓ unikać zabrudzonych miejsc, ✓ zachować czystość w miejscach zabawy i użyteczności publicznej (park, boisko, las, szkoła, poczta), ✓ wiedzieć jak należy dbać o czystość ubrania, ✓ samodzielnie ubierać się i rozbiierać, ✓ poddawać się leczeniu i działaniom zapobiegawczym (szczepienia ochronne), ✓ dostrzegać związek między chorobą a leczeniem, akceptować konieczność przyjmowania leków, ✓ wskazywać różnice w ubiorze zgodnie z pogodą, ✓ dobierać ubranie stosowne do warunków pogodowych, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ przedstawić funkcje podstawowych narządów człowieka (serce, płuca, mózg, żołądek, oko, ucho), ✓ przedstawić funkcjonowanie układów w organizmie człowieka, ✓ operować terminami (chromosomy, limfocyty, komórki) i znać ich zależności w organizmie człowieka, ✓ uzasadnić konieczność przestrzegania higieny ✓ operować terminami (bakteria, zarazki, wirusy) i wiedzieć jakie wywołują zagrożenia dla zdrowia i życia oraz przeciwdziałać temu, ✓ zrozumieć szkodliwy wpływ nikotyny na organizm człowieka, ✓ zrozumieć szkodliwość długiego oglądania telewizji oraz spędzania czasu przed komputerem, ✓ rozpoznać właściwości spożywanych pokarmów oraz zagrożenia z nimi związane, ✓ z rozumieć proporcje między zabawą, nauką a odpoczynkiem, ✓ przedstawić podstawowe sposoby przechowywania żywności, ✓ wskazać, gdzie można nabyć produkty ekologiczne (gospodarstwo agroturystyczne). 	

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ograniczać spożywanie słodyczy, ✓ pić soki owocowe, kompoty, ograniczać picie napojów gazowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ korzystać z aktywności ruchowej na powietrzu (ogród przedszkolny, plac zabaw, spacer, wycieczki po regionie), ✓ zrozumieć proporcje między zabawą, nauką a odpoczynkiem, ✓ korzystać z czynnego wypoczynku na powietrzu, ✓ rozpoznać agroturystykę (rodzaj turystyki wiejskiej) jako jedną z form wypoczynku, gdzie można mieszkać, jadać wspólnie z gospodarzami posesji, uczestniczyć w wielu pracach polowych, obserwować jak na co dzień wygląda hodowla zwierząt i produkcja roślinna, ✓ uczestniczyć w zabawach relaksacyjnych, zrozumieć ich znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania organizmu, ✓ wy różnić zasady zdrowego odżywiania się, ✓ posługiwać się widelcem i nożem, ✓ nakrywać do stołu, ✓ przewycięzać niechęć do nieznanych potraw, ✓ przestrzegać zasad właściwego zachowania się przy stole, ✓ zrozumieć, że przed spożyciem należy odpowiednio przygotować żywność (umyć, ugotować), 	
--	--	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ zrozumieć, że nie należy spożywać pożywienia nieznanego pochodzenia, posiada świadomość walorów produktów żywnościowych pochodzących z upraw ekologicznych, agroturystycznych, ✓ rozpoznać regionalne potrawy, ✓ przedstawić etapy wypieku chleba, wyrobu serów oraz wędlin. 	
<p>Motywowanie do dbałości o kondycję fizyczną</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ utrzymywać prawidłową postawę ciała podczas siedzenia i stania, ustawiać się w parę, rząd, koło, w rozsympce, szeregu, ✓ aktywnie uczestniczyć w zabawach orientacyjno-porządkowych, bieżnych, na czworakach, rzutu, celowania, toczenia, skoku i podskoku, ✓ wspinać się na niewielkie przeszkody, ✓ toczyć piłkę oburącz i jedną ręką, ✓ łapać i odrzucać piłkę, woreczek, ✓ utrzymywać równowagę podczas przejścia po torze, śladach, narysowanej linii, ✓ ilustrować ruchem muzykę oraz opowieść nauczyciela, ✓ stosować się do sygnałów nauczyciela, ✓ aktywnie uczestniczyć w zabawach, grach, ćwiczeniach organizowanych w sali, ogrodzie przedszkolnym, boisku, parku itp. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ utrzymywać poprawną postawę podczas wykonywania różnych czynności, ✓ dbać o właściwe przygotowanie się do aktywności ruchowej (obuwie, strój), ✓ prawidłowo korzystać z przyborów do ćwiczeń w sali, terenie otwartym, ✓ przekakiwać przez niewielkie przeszkody w sali i terenie otwartym, ✓ pokonywać tory przeszkód w sali i terenie otwartym, ✓ rzucać piłką/woreczkiem/ szyszką/patykiem do celu i na odległość, ✓ utrzymywać równowagę podczas stania na jednej nodze. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ uzasadnić znaczenie prawidłowej postawy ciała oraz ruchu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu człowieka, ✓ przestrzegać zasad i reguł obowiązujących w grach i zabawach ruchowych ✓ uprawiać sporty (np. jazda na nartach, rowerze, rolkach, pływanie, karate, judo).

Obszar 6 Dbam o bezpieczeństwo swoje i innych

Cele ogólne		Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
		Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Rozwijanie umiejętności zapewnających bezpieczeństwo sobie i innym</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ przestrzegać zasad bezpieczeństwa obowiązujących w przedszkolu i jego otoczeniu, i środowisku lokalnym, ✓ przestrzegać zasad korzystania z zabawek w sali i na placu zabaw, ✓ powiadamiać nauczyciela o uszkodzonych zabawkach, przedmiotach, oraz miejscach niebezpiecznych w terenie, ✓ przestrzegać zakazu samowolnego oddalania się podczas spaceru, wycieczki itp, ✓ przestrzegać zakazu bawienia się nieznanymi przedmiotami, ✓ przestrzegać zakazu rozmów z nieznanymi, ✓ sygnalizować nauczycielowi swoje dolegliwości. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ przestrzegać zasad bezpieczeństwa dotyczących zabaw w sali przedszkolnej i w terenie otwartym (parku, lesie, wodzie, na śniegu i lodzie), ✓ przestrzegać zasad korzystania ze sprzętu sportowego, przyborów, sztuców, ✓ zrozumieć, że nie należy bawić się lekarstwami i środkami chemicznymi, ✓ zachowywać ostrożność wobec nieznanymi, ✓ samodzielnie, bezpiecznie organizować sobie czas wolny w przedszkolu i najbliższym otoczeniu, ✓ bezpiecznie wędrować szlakami turystycznymi Pogorza Izerskiego, ✓ znać numery alarmowe, ✓ określić pogodę aby bezpiecznie wyjść w teren. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ przewidywać skutki wynikające z niebezpiecznych zabaw i zachowań, ✓ wiedzieć w jakich sytuacjach użyć numerów alarmowych, ✓ ocenić pogodę gwarantującą bezpieczne wyjście w teren. 	
	<p>Rozwijanie umiejętności zapewnających bezpieczeństwo na drodze</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zrozumieć, że nie należy bawić się na jezdni, ✓ przechodzić przez ulicę, stosując się do wskazówek nauczyciela, ✓ prawidłowo reagować na sygnalizację świetlną, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ przechodzić przez ulicę, stosując znane mu zasady bezpieczeństwa, ✓ rozpoznać rolę odblasków, ✓ rozpoznawać wybrane znaki drogowe i wyjaśniać ich znaczenie, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wezwać policję i pogotowie w sytuacji zagrożenia.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zwracać uwagę na znaki drogowe, ✓ uczestniczyć w spotkaniu z policjantem. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ bezpiecznie zachowywać się w miejscach publicznych, parku, lesie, szlaku turystycznym, ✓ właściwie zachowywać się w czasie korzystania ze środków transportu, ✓ aktywnie uczestniczyć w spotkaniu z policjantem 	
<p>Uświadomienie konieczności przestrzegania zasad bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ określić do kogo należy zwrócić się o pomoc w sytuacji zagrożenia, ✓ sygnalizować nauczycielowi swoje dolegliwości, ✓ rozróżniać numery alarmowe, ✓ aktywnie uczestniczyć w rozmowach dotyczących bezpieczeństwa, ✓ zachowywać ostrożność wobec nieznanych zwierząt. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wskazywać numery alarmowe, ✓ rozpoznawać zagrożenia płynące ze świata ludzi, roślin oraz zwierząt oraz ich unikać, ✓ nie nawiązywać kontaktów z osobą nieznaną, ✓ stosować zasady bezpiecznego zachowania w sytuacjach zagrożenia, podczas pieszych wędrowek po szlakach turystycznych Pogorza Izerskiego i nie tylko. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zrozumieć jak zachować się w sytuacji zagrożenia, ✓ przewidywać skutki wynikające z niebezpieczeństwa płynącego ze świata ludzi, roślin i zwierząt.

Obszar 7 Jestem widzem, aktorem, reżyserem

Oczekiwane efekty aktywności dzieci	
Cele ogólne	Dziecko 3-4 letnie potrafi
<p>Budzenie zainteresowania sztuką teatralną, kształtowanie postawy kulturalnego widza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ oglądać przedstawienia teatralne dla dzieci w przedszkolu, teatrze, ✓ oglądać przedstawienia teatralne w wykonaniu starszych kolegów i koleżanek oraz aktorów, ✓ nie przeszkadzać innym osobom oglądającym spektakl, film, przedstawienie, koncert, ✓ uczestniczyć w zabawach naśladowczych, ✓ naśladować ruchy, gesty, głosy ludzi, zwierząt, ptaków, ✓ oglądać filmy dla dzieci odtwarzane z płyty i Internetu, ✓ uczestniczyć w rozmowach na temat bohaterów filmowych, teatralnych i z gier komputerowych.
	Dziecko 5 letnie potrafi
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ oglądać przedstawienia teatralne dla dzieci w przedszkolu i w teatrze, ✓ rozpoznawać wystrój teatru (widownia, scena, kurtyna) oraz ludzi tam pracujących (aktor, reżyser, scenograf, choreograf), ✓ przestrzegać zasad właściwego zachowania się jako widz, ✓ dzielić się swoimi wrażeniami na temat obejrzanego przedstawienia, ✓ dostrzegać w oglądanych utworach wartości takie jak: prawda, piękno, dobro, sprawiedliwość, ✓ wykonywać ćwiczenia kształtujące: dykcję, wyrazistość oraz intonację wypowiedzi, ✓ przygotowywać pod kierunkiem nauczyciela przedstawienia teatralne z repertuaru dziecięcego, wcielić się w wyznaczone role, ✓ przygotowywać elementy scenografii i akcesoriów teatralnych, ✓ posługiwać się rekwizytami, ✓ tworzyć kącik teatralny i wzbogacać go w stroje, maski, kukielki, pacynki sylwety, ✓ oglądać filmy dla dzieci odtwarzane z płyty, stron internetowych oraz wyświetlane w kinie,
	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wskazać zawody związane z filmem (aktor, reżyser, kamerzysta, kompozytor, charakteryzator, dubler, kaskader), ✓ nakreślić pod kierunkiem osoby dorosłej amatorski film, ✓ uczestniczyć w zabawach pantomimicznych z elementami dramy organizowanych przez nauczyciela, ✓ organizować samodzielne scenki lub spektakle z udziałem kolegów, ✓ nagrać i odtworzyć własny film np.: z życia przedszkola, odbytej wycieczki, uroczystości przedszkolnej, pobytu w gospodarstwie agroturystycznym, ✓ odtworzyć pamiętki medialne z wycieczek na tablicy interaktywnej (filmy, fotografie).

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ wskazywać różnice pomiędzy kinem a teatrem, ✓ rozróżniać bohaterów fikcyjnych i realnych, stosując określenia (bohater pozytywny, negatywny).	
--	--	---	--

Obszar 8 Słucham, śpiewam, gram i tańczę

Cele ogólne		Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi	
<p>Rozwijanie zainteresowań muzycznych, tanecznych, wokalnych i artystycznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ z uwagą słuchać piosenek w wykonaniu nauczyciela lub odwarzanych z płyt CD, ✓ nauczyć się wybranych fragmentów prostych piosenek poprzez osłuchanie, ✓ śpiewać piosenki razem z osobą dorosłą i grupą rówieśniczą oraz przygotować kącik muzyczny pod kierunkiem nauczyciela, ✓ czynnie uczestniczyć w zabawach ruchowych przy muzyce i zabawach rytmicznych, ✓ rozpoznawać brzmienie i wygląd instrumentów regionalnych oraz perkusyjnych typu: bębenek, tamburyno, kołatka, grzechołka, talerze, dREWienka, ✓ reagować na zmiany w muzyce (tempo, dynamika, głośność, nastrój), ✓ poruszać się w rytm muzyki, ✓ tworzyć własną linię melodyczną wymyślonych piosenek (nucenie, itp.), ✓ z uwagą słuchać utworów wokalnych lub instrumentalnych różnych typów muzyki, np.: dawnej, klasycznej, folklorystycznej, dyskotekowej, dziecięcej, filmowej), 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ słuchać piosenek w wykonaniu nauczyciela, kolegów, zawodowych muzyków oraz nagrań z płyt CD, ✓ nauczyć się piosenek z repertuaru dziecięcego poprzez osłuchanie z muzyka i tekstem, ✓ śpiewać piosenki indywidualnie w grupach i w zespole podczas zajęć, uroczystości, wycieczek, ✓ śpiewać regionalne utwory ludowe z wykorzystaniem naturalnych i instrumentalnych efektów perkusyjnych (klaskania, tupania, stukania i grania na instrumentach), ✓ rozpoznać budowę i brzmienie instrumentów perkusyjnych: kołatka, grzechołka, bębenek, trójkąt, talerze, dREWienka, ✓ zagrać na instrumentach perkusyjnych jedno- i dwutaktowe tematy muzyczne, ✓ wykonywać akompaniament indywidualny lub grupowy do piosenek na instrumentach perkusyjnych, przy pomocy dłoni i stóp (klaskanie, tupanie) oraz innych przedmiotów wydających dźwięki, ✓ tworzyć akompaniament perkusyjny według podanego wzoru pod kierunkiem nauczyciela, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ śpiewać piosenki z repertuaru spoza podstawy programowej, ✓ grać proste melodie na fletach, flażoletach, dzwonkach, instrumentach klawiszowych, ✓ improwizować ruchem układy taneczne do dowolnej muzyki, ✓ tworzyć melodię do krótkich wierszyków, rymowanek związanych z regionem, ✓ wykonywać wybrane tańce ludowe. 	

	<p>✓ brać udział w koncertach umuzykalniających w wykonaniu muzyków, np. orkiestry wojskowej, zespołu folklorystycznego, filharmonii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ łączyć proste kroki taneczne z akcentami gry na instrumentach perkusyjnych, ✓ wykonać instrumenty perkusyjne z różnych materiałów zastępczych, uczestniczyć w zabawach rytmicznych, ruchowych, prostych układach tanecznych, piasach przy muzyce, ✓ uczestniczyć w koncertach umuzykalniających w wykonaniu muzyków np. orkiestry wojskowej, zespołu folklorystycznego, filharmonii, ✓ stosować nazwy związane z branżą muzyczną, np.: muzyk, piosenkarz, śpiewak, dyrygent, zespół, orkiestra, ✓ reagować na zmiany tempa i dynamiki utworu, ✓ wyczuwać akcent metryczny w taktach dwu-, trzy- oraz cztermiarowych, ✓ poruszać się rytmicznie i estetycznie w rytm muzyki, ✓ improwizować piosenki ruchem ciała, ✓ wykonywać wybrane elementy tańców ludowych, np.: poloneza, mazura, krakowiaka, polki ✓ uczestniczyć w pokazach tanecznych podczas uroczystości przedszkolnych i regionalnych, śpiewać tekst znanej piosenki z różną intonacją: (ze smutkiem, złością, radością wysoko, nisko oraz z różnym natężeniem głosu według poleceń nauczyciela). 	
--	---	---	--

Obszar 9 Tworzę kolorowy świat

Cele ogólne	Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Motywowanie do wypowiedzania się w różnych technikach plastycznych oraz rozwijanie wrażliwości na kształty i kolory</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nazywać i wskazywać podstawowe barwy, ✓ rysować, malować farbami plakatowymi, lepić z plasteliny, gliny, masy solnej, papierowej, ✓ dostrzegać piękno otaczającego świata, w tym Pogórza Izerskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nazywać barwy podstawowe (czerwona, niebieska, żółta) i pochodne, określić barwy (cieple i zimne), ✓ tworzyć nowe barwy, nazywając powstałe odcienie (pomarańczowy, fioletowy, różowy), ✓ tworzyć roztwory barw o różnym stężeniu, ✓ klasyfikować barwy według ich natężenia, ✓ uczestniczyć w zabawach twórczych z wykorzystaniem różnych technik (plama, kreska), ✓ wyrażać swoje emocje stosując szeroką gamę barw, ✓ posługiwać się zasobem słów związanych ze sztuką np.: obraz, portret, autoportret, rzeźba, reprodukcja, zabytek, skansen, totem, ✓ uczestniczyć w wystawach artystów, spotkaniach z twórcami ludowymi zwiedzać muzea, ✓ rozpoznawać prace plastyczne artystów ludowych, ✓ tworzyć galerie własnych prac plastycznych pod kierunkiem nauczyciela. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wymienić nazwiska znanych artystów lokalnych, regionalnych, ponadregionalnych, ✓ zróżnicować barwy o różnym nasyceniu, ✓ poszerzać wiedzę o sztuce oglądając albumy, filmy z reprodukcjami, zdjęciami dzieł wybranych twórców (malarzy, rzeźbiarzy, architektów).

<p>Rozwijanie zainteresowania dziełami sztuki i twórczością ludową swego regionu (Pogórze Izerskiego)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ oglądać wybrane dzieła sztuki, ✓ uczestniczyć w wycieczkach do muzeów, skansenów. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ oddawać nastrój danego obrazu, pracy plastycznej za pomocą ruchu lub innych środków ekspresji, ✓ zauważać piękno wokół siebie (przyroda, architektura, zabytki regionu), ✓ tworzyć kompozycje z wykorzystaniem różnorodnych materiałów i technik plastycznych (rysowanie, malowanie, lepienie, wydzieranie itp.), ✓ wykorzystywać w pracach plastycznych materiały odpadowe - recyklingowe, (plastikowe i szklane butelki, gazety, pudła, folię aluminiową), a także tworzywa przyrodnicze, ✓ cieszyć się z twórczego działania plastycznego, ✓ tworzyć prace plastyczne inspirowane muzyką lub literaturą w tym regionalną, ✓ znać regionalne rzemiosło artystyczne (haftowanie, szydełkowanie), ✓ posługiwać się aparatem fotograficznym i wykonywać zdjęcia prac własnych oraz oglądanych dzieł regionalnych twórców ludowych i innych, ✓ wykorzystywać tablicę multimedialną w celu poszerzenia wiedzy na temat sztuki, malarstwa, kultury. 	
--	--	---	--

Obszar 10 Zrób to sam - z techniką na ty

Cele ogólne		Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
		Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Rozwijanie zainteresowań technicznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wznosić konstrukcje z klocków, ✓ tworzyć kompozycje z różnorodnych materiałów (np. przyrodniczych), ✓ mieć poczucie sprawstwa - „potrafię to zrobić”, ✓ odczuwać radość z wykonanej pracy, ✓ podejmować działania konstrukcyjne, tworząc budowle, pojazdy, kompozycje przestrzenne z różnych rodzajów klocków, ✓ obserwować, jak działają wybrane urządzenia, ✓ przestrzegać zakazu ich obsługiwania, ✓ cieszyć się z wykonanego zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ podawać pomysły na ulepszenie istniejących już urządzeń (w gospodarstwie domowym, agroturystyce), ✓ wyjaśniać szczegółowo działanie opracowanego przez siebie wynalazku technicznego, ✓ przedstawiać słownie proces powstawania (kolejne etapy) zaprojektowanego przez siebie urządzenia technicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ posługiwać się bezpiecznie przedmiotami i urządzeniami z życia codziennego, w tym: telefonem, CD, DVD, laptopem, wyszukiwarką internetową, zapisem prostych danych, korespondencją internetową, tablicą multimedialną, wizualizerem. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ właściwie używać prostych narzędzi podczas majsterkowania, ✓ zainteresować się urządzeniami technicznymi (używającymi w gospodarstwie domowym), ✓ zrozumieć, jak działają urządzenia techniczne i zachowywać ostrożność przy korzystaniu z nich, ✓ uruchamiać zabawki (pojazdy z napędem, roboty, inne), 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ konstruować urządzenie techniczne z różnorodnych materiałów (klocków, patyczków, plasteliny, sznurka, materiałów wtórnych), według własnego projektu, ✓ z podanych elementów konstruować urządzenie ułatwiające codzienne życie, opisując jego działanie ze wskazaniem na ulepszenia, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ skonstruować urządzenie naprowadzające (kompas) wykorzystywane podczas pieszych wycieczek. 	
<p>Inspirowanie do działań konstrukcyjnych</p>				

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ opowiadać w prosty sposób, jak działa zabawka, którą lubi się bawić (auto, spychacz, robot, lalka, lokówka), ✓ uczestniczyć w przygotowaniu prostych potraw z wykorzystaniem sprzętu gospodarstwa domowego, ✓ podać przykłady nowoczesnego sprzętu multimedialnego (komputer, telewizor plazmowy, bankomat, drukarka, telefon komórkowy, kamera, aparat fotograficzny, tablica multimedialna), ✓ opowiadać o swoich dziełach konstrukcyjnych, ✓ wykorzystywać w zabawach konstrukcyjnych klocki i inne materiały konstrukcyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ budować dom marzeń według własnego projektu, opisując kolejne etapy budowy i niezwykłe cechy - zalety tego domu, ✓ motywować inne dzieci do współtworzenia ciekawych wynalazków, konstrukcji i ulepszenia już istniejących. 	
--	---	--	--

Obszar 11

Mały meteorolog zawsze bezpieczny

Cele ogólne	Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Rozwijanie umiejętności rozumienia istoty zjawisk atmosferycznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ obserwować zmiany zachodzące w przyrodzie (późną jesienią oraz je nazwać (padający deszcz), ✓ poznawać zjawiska atmosferyczne ✓ charakterystyczne dla zimy oraz je nazywać (opady śniegu), ✓ obserwować zmiany pogodowe zachodzące w przyrodzie przed zbliżającą się wiosną (topnienie śniegu), ✓ obserwować zmiany pogodowe charakterystyczne dla lata (wyższa temperatura). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozpoznać zjawiska atmosferyczne ✓ charakterystyczne dla jesieni (deszcz, mgła, mniej słońca, obniżenie temperatury, krótsze dni), ✓ rozpoznać zjawiska atmosferyczne ✓ charakterystyczne dla zimy (opady śniegu, szron, szadź, lód, zawięje śnieżne, wiatr, niska temperatura, krótkie dni, długie noce), ✓ rozpoznawać zjawiska atmosferyczne ✓ charakterystyczne dla wiosny (coraz dłuższe dni, więcej słońca, roztopy, dodatnie temperatury, deszcze), ✓ rozpoznawać zjawiska atmosferyczne ✓ charakterystyczne dla lata (długie dni, wyższa temperatura, burze, tęcza), ✓ odczytać temperaturę powietrza, ✓ rozwijać umiejętności określania pogody w różnych porach roku, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ samodzielnie przeprowadzać doświadczenia w celu rozwiązywania aktualnie nurtujących go problemów (np. badanie zmian stanów skupienia wody), ✓ rozszerzać doświadczenia i wiedzę na temat przyrody ożywionej i nieożywionej za pomocą Internetu, narzędzi multimedialnych oraz innych dostępnych.

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ określać charakterystyczne cechy zjawisk atmosferycznych, ✓ prowadzić systematyczną obserwację w kalendarzu pogody, ✓ rozumieć przesłanie płynące z powiedzeń ludowych dotyczących pogody, ✓ oznaczać pogodę różnymi sposobami, ✓ stosować przyrządy pomiaru pogody (termometr, barometr, wiatromierz). 	
<p>Uświadamianie dzieciom konieczności zachowania się stosownie do pogody</p>		<ul style="list-style-type: none"> ✓ odczytać prognozę pogody podawaną w radiu, telewizji, ✓ określić wpływ pogody na świat roślin, zwierząt i ludzi, ✓ dostosować ubiór do warunków pogodowych, ✓ nie dopuścić do wyziębienia i przegrzania organizmu, ✓ prowadzić doświadczenia z wykorzystaniem temperatury, wiatru, lodu i wody, ✓ wymienić alternatywne źródła energii, ✓ obserwować zjawisko krążenia wody w przyrodzie, ✓ nazwać niektóre zjawiska optyczne w przyrodzie (cień, tęcza, wylądowania atmosferyczne) oraz wskazać siły przyrody zagrażające i pomocne człowiekowi, 	

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ zwrócić się o pomoc w przypadku wystąpienia zagrożenia, niepewności o bezpieczeństwo własne, innych ludzi lub zwierząt, ✓ rozwijać określone umiejętności techniczne (praktyczny pomiar temperatury).	

Obszar 12 Przyrodnik przyjacielem roślin i zwierząt

Cele ogólne	Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Rozwijanie umiejętności związanych z poznawaniem świata roślin i zwierząt</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ obserwować środowisko przyrodnicze w najbliższym otoczeniu, ✓ zwracać uwagę na zmiany zachodzące w przyrodzie w związku z aktualną porą roku opadające liście), ✓ zbierać owoce drzew liściastych i iglastych oraz wzbogacać nimi kącik przyrodniczy, ✓ rozpoznawać i nazywać wybrane warzywa, owoce za pomocą zmysłów (wzrok, smak, węch, dotyk), ✓ wskazywać na przykładzie wybranego zwierzęcia, jak przygotowują się one do zimy, ✓ wymienić nazwy wybranych zwierząt z gospodarstwa domowego (pies, kot, kura, kaczka, krowa, koń), ✓ oglądać rośliny w wybranym etapie wzrostowym (kwitnienie, owocowanie), ✓ porównać zwierzę dorosłe z młodym (małe, duże, kłacz, źrebię), ✓ naśladować odgłosy i sposób poruszania się wybranych zwierząt (pies, kaczka). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wymienić zmiany zachodzące w przyrodzie w czterech porach roku, ✓ obserwować otaczającą przyrodę, zbierać, gromadzić dary przyrody ożywionej i nieożywionej w kąciku przyrodniczym, (kaształy, żółędzie, jarzębina, kamienie, minerały, patyki, liście, kawałki kory, grzyby i inne), ✓ aktywnie współpracować kącik przyrodniczy na każdą porę roku, uczestniczyć w spacerach, wycieczkach (park, sad, ogród, pole, las, góry, gospodarstwo agroturystyczne), ✓ prowadzić hodowlę roślin (fasoli, rzęszuchy, owsa, szczypioru) oraz utrzymywać na zdjęciach poszczególne etapy wzrostu, wymienić, co jest roślinie niezbędne do wzrostu, na podstawie obserwacji wybranej hodowli (woda, słońce, gleba), ✓ zauważać zmiany we wzroście rośliny, ✓ wymienić prace polowe i ogrodnicze związane z porami roku (orka, stew, podorywka, bronowanie, wykopki, pienie, zbiory), 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wymienić nazwy miesięcy poszczególnych pór roku, rozpoznać wybrane zboża (owies, jęczmień, pszenica, żyto), ✓ prowadzić doświadczenia oraz badać zmiany w przyrodzie ożywionej nieożywionej Pogórza Izerskiego i nie tylko, ✓ wymienić właściwości lecznicze wybranych roślin zielnych (rumianek, szalwia, mniszek, mięta), ✓ prowadzić samodzielnie hodowlę wybranej rośliny lub zwierzęcia, dokonać segregacji odpadów z uwzględnieniem materiałów do recyklingu, ✓ wymienić nazwy roślin objętych ochroną na terenie Pogórza Izerskiego i nie tylko, ✓ przygotować surówkę, sok, konfiturę, ukusić ogórki, kapustę, ususzyć zioła, owoce, grzyby, ✓ nagrać film z obserwacji zwierząt w ich środowisku naturalnym, ✓ wykonać album fotograficzny dotyczący lokalnych ciekawostek przyrodniczych, ✓ wymienić kilka gatunków zwierząt zagrożonych wyginięciem, ✓ zadzwonić po pomoc weterynaryjną dla napotkanego chorego zwierzęcia, 	

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ nazwać podstawowe narzędzia i maszyny rolnicze (motyka, pług, szpadel, grabie, traktor, kombajn i inne), ✓ rozpoznawać za pomocą zmysłów wybrane warzywa (marchew, pietruszka, cebula, ziemniaki, buraki i inne), ✓ rozpoznac wybrane drzewa owocowe i ich owoce (jabłko, grusza-gruszka, śliwa-śliwka i inne), ✓ opowiedzieć o wybranej przez siebie roślinie, ✓ określić powody, dla których należy chronić roślinność, ✓ nazywać wybrane zwierzęta żyjące w różnych środowiskach dostępnych bezpośrednio i pośredniej obserwacji (dom, gospodarstwo wiejskie, las, zoo, park) i opisać ich wygląd oraz zachowanie, ✓ naśladować sposób zachowania, poruszania się, wydawać dźwięki wybranych zwierząt i ptaków, ✓ porównywać wygląd wybranych osobników dorosłych zwierząt i ich potomstwa, określać charakterystyczne cechy, ✓ wskazać środowisko i sposób odżywiania się danego zwierzęcia, ✓ obserwować zwierzęta w przedszkolnym kąciu przyrody (rybki, ślimaki, chomiki, świnki morskie), 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ odszukać na mapie Pogórze Izerskiego ciekawe gospodarstwa agroturystyczne.
--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ zbierać materiały dotyczące zwierząt (obrazki, zdjęcia, ilustracje i inne) i tworzyć z nich albumy, prospekty, foldery multimedialne, ✓ wskazać przystosowanie zwierząt do życia w określonym środowisku, ✓ zrozumieć co oznacza pojęcie agroturystyka i agrobiznes, ✓ zrozumieć, że agroturystyka jest jedną z form wypoczynku w warunkach zbliżonych do wiejskich, ✓ obserwować podczas pobytu w gospodarstwie agroturystycznym, jak na co dzień wygląda hodowla zwierząt i produkcja roślinna. 	
<p>Kształtowanie świadomości proekologicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ szanować zwierzęta poprzez okazywanie im czułości, ✓ dbać o rośliny w najbliższym otoczeniu, ✓ wyrzucać papierki do kosza na śmieci. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wspomagać poprzez dokarmianie zwierzęta żyjące w stanie dzikim, ✓ przestrzegać praw ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem, zwłaszcza żyjących na terenie Pogórza Izerskiego. 	

Obszar 13 W krainie liczb i figur

Cele ogólne		Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
		Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Kształcenie umiejętności liczenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wyodrębnić przedmioty do liczenia, ✓ szacować liczbę przedmiotów, ✓ odliczać przedmioty z pomocą nauczyciela, ✓ dostrzegać rolę ostatniego liczebnika, jako liczbę policzonych przedmiotów, ✓ liczyć palce, ✓ zauważać, że po dodaniu jest więcej, a po odjęciu jest mniej, ✓ ustalać wynik dodawania i odejmowania na przedmiotach, ✓ dzielić przedmioty tak, aby każdy miał tyle samo, ✓ posługiwać się liczebnikami głównymi, ✓ działać na zbiorach i starać się określić ich równoliczność, ✓ dzielić zbiór na podzbiory, ✓ układać przedmioty w szeregi i przy pomocy nauczyciela liczyć je nazywając. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczyć obiekty znikające, ✓ liczyć od prawej i lewej strony, uświadamiając sobie, że ilość nie zależy od kierunku i sposobu liczenia, ✓ liczyć na palcach i zbiorach zastępczych, ✓ rozróżniać liczenie błędne od poprawnego, ✓ szacować liczbę przedmiotów, ✓ dodawać na palcach i zbiorach zastępczych w zakresie 10 i więcej, ✓ rozdawać przedmioty po kilka dla każdego oraz tworzyć zbiory przedmiotów, ✓ posługiwać się liczbami w aspekcie kardynalnym i porządkowym. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kojarzyć liczbę wyrażoną za pomocą liczebnika z jej zapisem graficznym, ✓ liczyć od dowolnego miejsca i na wspak, ✓ dodawać i odejmować w pamięci, ✓ dodawać i odejmować w zakresie powyżej 10, ✓ konstruować gry matematyczne. 	
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nazywać poszczególne części ciała, ✓ orientować się w schemacie własnego ciała, ✓ określać i porównywać wielkości (duży-mały), 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nazywać i wskazywać części ciała występujące podwójnie, para (oczy, uszy itp.), ✓ wskazywać prawą i lewą stronę ciała, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ określić relację w przestrzeni z punktu widzenia innej osoby, ✓ wytyczać kierunki od danego przedmiotu. 	
<p>Kształtowanie orientacji przestrzennej</p>				

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ określać swoje położenie w przestrzeni (używać zwrotów: jestem tu, to jest z przodu, to jest z tyłu, to jest wysoko, to jest nisko), ✓ określać położenie przedmiotów w przestrzeni (na, za, obok, w, pod), ✓ poruszać się wg wskazówek nauczyciela (do przodu, do tyłu, w bok), ✓ wskazywać dół i górę kartki, ✓ orientować się w kierunkach: prawa, lewa strona. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wskazywać przedmioty w przestrzeni z własnego punktu widzenia i punktu widzenia drugiej osoby, ✓ orientować się na kartce papieru, posługiwać się pojęciami: góra, dół, prawa, lewa strona kartki, górny, dolny róg kartki, ✓ określać położenie i odległość przedmiotów w przestrzeni, stosując określenia: daleko, blisko, wysoko, nisko, dalej, wyżej, niżej, ✓ rysować postać człowieka wzbogaconą o szczegóły. 	
<p>Dostrzeganie powtarzalności układów i następstw czasu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ dostrzegać powtarzające się elementy i rytmicznie układające przedmioty w szeregi wg podanego wzoru, ✓ słuchać i powtarzać rytmy (klaskanie, tupanie, stukanie), ✓ odtwarzać rytmy w ruchach i gestach (klasknięcie, podskok, tupnięcie), ✓ posługiwać się określeniami czasu: teraz, najpierw, potem, długo, krótko, ✓ dostrzegać przemienność rytmu dnia i nocy, ✓ wiedzieć, że są określone pory dnia (rano, południe, popołudnie wieczór) i łączyć je z wykonywanymi czynnościami. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ dostrzegać rytm słyszany i układać go za pomocą symboli (patyczki, klocki i inne), ✓ odtwarzać dźwiękiem (klaskanie, tupanie) rytm przedstawiony w formie graficznej, ✓ dostrzegać rytmiczną organizację czasu w stałych następstwach: dzień-noc, pór roku, dni tygodnia, miesiące, ✓ nazywać kolejno dni tygodnia, pory roku, miesiące, ✓ nazywać pory dnia, ✓ określić stałe następstwo dni i nocy oraz pór dnia, ✓ dostrzec, że w każdym roku występują te same pory roku, ✓ zwrócić uwagę na kalendarze i ich rolę w określaniu dni tygodnia i miesięcy. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ dostrzegać upływ czasu, ✓ orientować się w znaczeniach słów: dzisiaj, jutro, wczoraj, przedwczoraj, ✓ rozumieć, że rok składa się z 12 miesięcy następujących po sobie od nowa w każdym roku.

<p>Dokonywanie czynności pomiarowych (mierzenie, ważenie)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ podejmować próby mierzenia długości krokami (stopa za stopą), ✓ używać określeń: wysoki, niski, długi, krótki, ✓ podejmować próby określenia ciężaru stosując kategorię: ciężki – lekki. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wskazać proste sposoby mierzenia: krokami (stopa za stopą), ✓ porównywać długość, używając określeń: długi, krótki, dłuższy, krótszy, taki sam, najdłuższy, najkrótszy, ✓ porównywać wysokość, używając określeń: wysoki, niski, wyższy, niższy, najwyższy, ✓ mierzyć długość za pomocą sznurka, patyczków, dłoni, stopy, kroków, ✓ porządkować przedmioty od najkrótszego do najdłuższego i odwrotnie, ✓ wykorzystywać działanie wagi w zabawach, zajęciach, zadaniach, ✓ posługiwać się odważnikami, ✓ odczytywać wartość wagi, ✓ zauważać postęp techniczny na podstawie wizerunku wagi (szalkowej, elektronicznej). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozpoznawać i nazywać przybory do mierzenia (linijka, centymetr krawiecki, metrówka), ✓ stosować nabyte umiejętności w praktycznym działaniu, ✓ określać wysokość, porządkując przedmioty (osoby) od najniższego do najwyższego i odwrotnie, ✓ porównywać ciężar przedmiotów na wadze szalkowej i elektronicznej: cięższy, lżejszy, taki sam, ✓ odróżnić różne rodzaje wag.
<p>Rozwijanie umiejętności rozpoznawania kształtów geometrycznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ dostrzegać kształty, ✓ nazywać niektóre kształty (np. koło), ✓ stworzyć kompozycje geometryczne bez ich nazywania. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozpoznawać i nazywać koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt, romb, układać płaskie i przestrzenne kompozycje z figur geometrycznych, ✓ dostrzegać podobieństwa i różnice między kształtami figur, ✓ odwzorowywać kształty figur za pomocą dostępnego materiału, np. wycinanka z papieru, modelowanie z plasteliny, ✓ dostrzegać symetrię występującą w naturze np. skrzydła motyla lub sytuacjach zadaniowych np. wycinanki ludowe, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ dostrzegać odbicie lustrzane.

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ rysować figury geometryczne po śladzie, ✓ rysować samodzielnie kształty figur geometrycznych, ✓ wykorzystywać figury geometryczne w pracach plastycznych – technicznych i komputerowych. 	
<p>Zapoznanie z wartością pieniądza</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ bawić się z wykorzystaniem pieniędzy (sklep). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozpoznać wybrane monety i banknoty oraz wykorzystywać je w zaaranżowanych sytuacjach zabawowych i zadaniowych, ✓ zapytać się o cenę zakwaterowania w gospodarstwie agroturystycznym, cenę wyhodowanych roślin, bądź wytwarzanych tam produktów. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ uczestniczyć w zabawach dydaktycznych z elementami kupowania i sprzedawania, ✓ organizować zabawy/scenki rodzajowe typu kupno-sprzedaż, ✓ rozumieć znaczenie umiejętności posługiwania się pieniędzmi, ✓ rozumieć wartość pieniądza przełożoną na towar, usługę.

Obszar 14 Już wkrótce będą czytać i pisać

Cele ogólne		Oczekiwane efekty aktywności dzieci	
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Przygotowanie do nauki czytania</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ obserwować otoczenie i wymieniać jego poszczególne elementy, ✓ wykonywać ćwiczenia oparte na postrzeganiu wzrokowym: <ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwać takie same przedmioty, obrazki (układać je w pary); • wskazywać charakterystyczne różnice między dwoma przedmiotami, obrazkami; • układać wg wzoru proste kompozycje; • składać w całość pocięty obrazek wg wzoru • porównywać dwa przedmioty; ✓ poprawnie dobierać obrazek do usłyszanego słowa, ✓ wypowiadać się na temat ilustracji, ✓ opisywać czynności formułując krótkie zdania pojedyncze, ✓ dzielić wyrazy na sylaby, wypowiada je rytmicznie ✓ wykonywać ćwiczenia słuchowe (rozpoznawać i nazywać dźwięki), powtarzać krótkie rymowanki, ✓ uważnie słuchać wierszy, bajek, opowiadań z literatury dziecięcej i ludowej, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ obserwować otoczenie oparte na postrzeganiu wzrokowym: <ul style="list-style-type: none"> • składać w całość pocięty obrazek bez wzoru; • kończyć rysować bez podanego wzoru; • dorysowywać brakujące elementy; • dostrzegać zmiany w układzie przedmiotów; • porównywać dwa obrazki; • dostrzegać różnice pomiędzy podobnymi znakami, elementami, wzorami; ✓ wykonywać ćwiczenia słuchowe (analiza i synteza słuchowa wyrazu), ✓ aktywnie uczestniczyć w zabawach rozwijających koordynację wzrokowo-ruchową i wzrokowo-słuchową, ✓ aktywnie uczestniczyć w zabawach słownych, dzielić wyrazy na sylaby, z jednoczesnym wypowiedzeniem i rytmicznym klaskaniem, ✓ dzielić zdanie na wyrazy, układać krótkie zdania na podstawie obrazka lub zdarzenia, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozumieć różnice pomiędzy samogłoską a spółgłoską, ✓ dokonywać analizy i syntezy dłuższych wyrazów, ✓ rozpoznawać i nazywać litery, ✓ wskazać takie same cyfry i litery, ✓ wskazać różnice między podobnymi literami i cyframi, ✓ czytać wyrazy oraz proste zdania, przyporządkowywać do obrazków wyrazy/zdania, ✓ czytać proste teksty, ✓ czytać książeczki dla dzieci o różnej tematyce w tym regionalnej, ✓ posługiwać się pojęciami: turystyka, szlak górski, Pogórze Izerskie, agroturystyka, gospodarstwo agroturystyczne, agrobiznes, biznes. 	

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ odpowiadać na pytania dotyczące wysłuchanego utworu literackiego, ✓ wypowiadać się prostymi zdaniami na temat utworów literackich i ich bohaterów, ✓ z zainteresowaniem oglądać książki, rozumie, że należy o nie dbać, ✓ obserwować dorosłego, czytającego książki. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozumieć pojęcia: turystyka, szklak górski, Pogórze Izerskie, agroturystyka, gospodarstwo agroturystyczne, agrobiznes, biznes, ✓ recytować wiersze, ✓ wypowiadać się zdaniami złożonymi, ✓ formułować kilkuzdaniowe wypowiedzi, ✓ w wypowiedziach stosować poprawne formy fleksyjne we wszystkich odmieniających się częściach mowy: czasownik, rzeczownik, przyimek, zaimek, liczebnik, ✓ poprawnie stosować czas: teraźniejszy, przeszły, przyszły, ✓ zwracać uwagę na budowę książki (okładka, autor, ilustracje), ✓ przestrzegać zasad korzystania z książek, ✓ rozpoznać autorów dziecięcej literatury (J. Tuwim, J. Brzechwa, W. Chotomska, autorzy regionalni itp.), ✓ zrozumieć znaczenie umiejętności czytania, ✓ stworzyć własne, obrazkowe książki oraz wypowiedzieć się na ich temat, ✓ umiejętnie odczytywać często stosowane symbole i oznaczenia, ✓ całościowo rozpoznać napisy umieszczone w sali (nazwy zabawek, kącików zainteresowań) i nie tylko, ✓ wspólnie z nauczycielem czytać teksty obrazkowo- wyrazowe, ✓ całościowo czytać wyrazy. 	
--	---	--	--

<p>Przygotowanie do nauki pisania</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ obserwować dorosłych, którzy piszą, ✓ wykonywać ćwiczenia manipulacyjne (nawlekać, przewlekać, zgniatać, układać, lepić, budować z klocków itp.), ✓ uczestniczyć w zabawach ruchowych usprawniających motorykę małą i dużą, ✓ uczestniczyć w ćwiczeniach/zabawach rozwijających sprawność manualną (wodzić palcem po śladzie, lepić z plasteliny, malować pędzlem, kolorować, rysować po śladzie, obrysowywać kontury, rysować postać, zwierzę, roślinę, rysować wg poleceń nauczyciela), ✓ poprawnie trzymać narzędzie piszące, ✓ odwzorowywać ruchem proste znaki graficzne (linie, fale, koła), ✓ odwzorowywać na kartce papieru proste znaki, ✓ układać proste rytmy. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ odróżnić pismo drukowane od ręcznego, ✓ uczestniczyć w ćwiczeniach zabawach rozwijających sprawność manualną (łączy linią punkty, rysuje wg wzoru), ✓ inicjować kreatywne ruchy, ✓ nabywać precyzję manualną: zapinać/rozpinąć guziki, wiązać sznurowadła, ✓ stosować różne techniki do wykonania prac plastyczno-technicznych, ✓ prawidłowo gospodarować przestrzenią kartki, ✓ rysować pod dyktando nauczyciela, ✓ orientować się w schemacie swojego ciała i w przestrzeni, ✓ orientować się na kartce papieru (gór, dół, lewa, prawa strona), ✓ wstępnie kreślić w ograniczonej przestrzeni (kratce, liniaturze), ✓ rysować literopodobne szlaczki na dużej powierzchni i w liniaturze, ✓ układać i odtwarzać rytmy. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pisać po śladzie, ✓ odwzorowywać kształty w liniaturze i na papierze w kratkę, ✓ kreślić znaki literopodobne na małej płaszczyźnie/w liniaturze, ✓ podejmować próby pisania liter w liniaturze, ✓ pisać wyrazy, zdania, krótkie teksty.
--	--	---	---

Obszar 15 Mam rodzinę. Jestem Polakiem, Europejczykiem

Cele ogólne	Oczekiwane efekty aktywności dzieci		
	Dziecko 3-4 letnie potrafi	Dziecko 5 letnie potrafi	Dziecko uzdolnione ponadprzeciętnie potrafi
<p>Motywowanie do uczestniczenia w życiu rodziny</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wymienić członków swojej najbliższej rodziny: mama, tata, siostra, brat, babcia, dziadek, ✓ określać, gdzie mieszka bez podawania adresu, ✓ aktywnie uczestniczyć w organizowaniu wystawki pt. „Moja rodzina” (zdjęcia, rysunki, fotografie, filmy), ✓ wykonywać drobne upominki dla najbliższych z okazji różnorodnych świąt, ✓ opowiadać zgodnie z własnymi możliwościami o członkach rodziny (jak wyglądają, co robią itd.), ✓ aktywnie uczestniczyć we wspólnych, przedszkolnych zajęciach z najbliższymi, ✓ obserwować najbliższe otoczenie w trakcie spacerów i wycieczek po Pogórze Izerskim i nie tylko, ✓ aktywnie uczestniczyć w zabawach integracyjnych z rówieśnikami, ✓ wymienić imiona i nazwiska osób bliskich, ✓ wskazać gdzie pracują, czym się zajmują, ✓ wskazać nazwę miejscowości, w której mieszka, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ opowiadać o członkach swojej najbliższej rodziny: mamie, tacie, siostrze, bracie, babci, dziadku, ✓ podać adres zamieszkania, ✓ opowiadać o swoim domu i zabawach na swoim podwórku, ✓ wykonywać drobne upominki dla najbliższych z okazji różnorodnych świąt, ✓ opowiadać o rodzinnych tradycjach, ✓ opowiadać o wydarzeniach rodzinnych, ✓ wypowiadać się na temat pracy rodziców, próbując w miarę możliwości pokazać ją za pomocą ruchu, rysunku, fotografii, filmu, ✓ okazywać szacunek najbliższym (np. pełniąc rolę gospodarza podczas uroczystości lub spotkań z rodzicami, wykonując dla nich podarunki). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zrozumieć, że są inne kultury i religie, ✓ wykazywać się umiejętnością właściwego zachowania w różnych okolicznościach, miejscach oraz kontaktach z ludźmi starszymi, ✓ zainteresować się historią swojej rodziny (drzewo genealogiczne), ✓ aktywnie uczestniczyć w przygotowywaniu uroczystości rodzinnych, ✓ przestrzegać zasad i reguł przyjętych w rodzinie, społeczności lokalnej, środowiskowej, krajowej, ✓ pokazywać na mapie Pogórze Izerskiego, Polski swoją miejscowość, ✓ rozpoznawać herb swojej miejscowości i znać legendę z nim związaną, ✓ aktywnie uczestniczy we wspólnych, przedszkolnych zajęciach edukacyjnych z najbliższymi, ✓ aktywnie uczestniczyć w rodzinnych piknikach, zawodach sportowych i innych spotkaniach rodzinnych w przedszkolu.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ wskazać ważniejsze instytucje w swojej miejscowości, ✓ orientować się w rolach społecznych pełnionych przez ważne osoby (np. policjanta, strażaka). 		
<p>Kształtowanie postawy patriotycznej w kontekście tożsamości narodowej oraz równości wszystkich ludzi bez względu na narodowość, kolor skóry, płeć</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ określić jakiej jest narodowości, ✓ określić, że jest mieszkańcem Pogorza Izerskiego, ✓ określić, że mieszka w Polsce, ✓ określić, że stolicą Polski jest Warszawa, ✓ nazywać godło i flagę. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozpoznawać godło państwowe w sali przedszkolnej, opowiedzieć, co ono przedstawia, ✓ opisać flagę Polski, ✓ śpiewać fragment hymnu Polski, zachowując odpowiednią postawę, ✓ nazywać nasz kraj – Polska – kraina, w której mieszkamy, ✓ określić, że jest Polakiem, ✓ określić, że stolicą Polski jest Warszawa, ✓ określić, że Polska należy do Unii Europejskiej, ✓ uczestniczyć w podróżach „nabiby” po krajach Unii Europejskiej, słuchać legend związanych z naszym regionem i ojczyzną, ✓ nazywać miejscowość w której mieszka i rzekę nad którą leży oraz wskazać ją na mapie, ✓ zaznaczyć swoją miejscowość na mapie multimedialnej, ✓ obserwować najbliższe otoczenie w trakcie spacerów i wycieczek, wskazując zachodzące zmiany, ✓ wymienić charakterystyczne cechy Pogorza Izerskiego, ✓ aktywnie uczestniczyć w spotkaniach z ludźmi różnych zawodów, np. policjantem, lekarzem, pielęgniarką, twórcami ludowymi, seniorami, 	

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ naśladować w zabawach czynności ludzi różnych zawodów, ✓ aktywnie uczestniczyć w działaniach związanych z pielęgnowaniem regionalnych i polskich tradycji ludowych, ✓ aktywnie uczestniczyć w zabawach integracyjnych z rówieśnikami, dziećmi starszymi i młodszymi, niepełnosprawnymi, ✓ potrafi zrozumieć, że wszyscy mają równe prawa do zabawy, nauki bez względu na kolor skóry, narodowość i płeć. 	
--	--	---	--

III Część praktyczna

Wskazówki metodyczne dla nauczyciela

Współczesna edukacja przedszkolna kładzie nacisk na nowy styl pracy z dzieckiem. Nauczyciel powinien traktować dziecko jako partnera, pomagać mu w indywidualnym rozwoju. Wskazywać, w jakim kierunku rozwój ten może i powinien zmierzać. W tym celu działania edukacyjne nauczyciela powinny być skierowane na stosowanie różnorodnych metod w pracy dydaktyczno - wychowawczej.

Wykorzystywane w przedszkolu metody prowadzenia zajęć powinny odnosić się do sposobów pracy nauczyciela z dziećmi i służyć realizacji wyznaczonych celów. Mając na uwadze różne doświadczenia zawodowe nauczycieli zespół autorski postanowił zawrzeć w programie krótkie, opisowe informacje na temat metod aktywizujących dzieci. Więcej wiadomości znajdziecie Państwo w zaproponowanej literaturze i wskazanych stronach www.

Gimnastyka twórcza Rudolfa Labana - metoda ta nazwana jest także metodą improwizacji ruchowej, daje nauczycielowi dużą swobodę wyboru zadań ruchowych. W metodzie uwzględnia się łączenie ruchu z muzyką i rytmem i dlatego często przy jej realizacji zadań wykorzystuje się instrumenty perkusyjne.

Metoda twórcza Karola Orffa - kładzie nacisk na rozwijanie kultury fizycznej dziecka w ścisłej korelacji z kulturą rytmiczno-muzyczną oraz z kulturą słowa. Nawiązuje ona do tradycyjnych, znikających we współczesnych czasach, form zabaw: ćwiczeń tańców, muzyki, porzekadeł, legend, baśni, poezji, itp.

Gimnastyka rytmiczna Alfreda i Marii Kniessów - bazuje na ruchu naturalnym, zrytmizowanym, ekspresyjnym. Zasadniczymi jej elementami są: ruch, muzyka, rytm. Przybory: szarfa, grzechotka, dzwoneczki itp.

Metoda ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne - szczególnie przydatna w pracy z dziećmi nadpobudliwymi, agresywnymi, lęklivymi oraz w przypadkach głębszych zaburzeń rozwojowych. Ideą tej metody jest posługiwanie się ruchem rozwijającym świadomość własnego ciała oraz przestrzeni i działania w niej. Ponadto rozwija umiejętność i potrzebę dzielenia jej z innymi, prowadzącą do nawiązywania bliskiego kontaktu.

Metoda kinezylogii edukacyjnej Paula Denisona - przeznaczona jest do usprawniania słyszenia, mówienia, widzenia, czytania, pisania, rozumienia, zapamiętywania. Metoda pomaga uczyć się oraz zorganizować życie w sposób twórczy. Kinezylogia edukacyjna jest strategią, która może być stosowana zarówno w pracy indywidualnej, jak i grupowej z dziećmi. Ma na celu pomóc rozwinąć ukryte dotąd potencjalne możliwości uczniów. Przeznaczona jest dla dzieci, które mają trudności w uczeniu się, szczególnie w pisaniu i czytaniu.

Metoda glottodydaktyczna Bronisława Rocławskiego – glottodydaktyka to edukacja językowa, której celem jest dobre przygotowanie dzieci do nauki czytania i pisania. Metoda ta opiera się na uczeniu właściwej techniki płynnego czytania ze zrozumieniem oraz pisania, a także kształtowaniu nawyków czytelnich i świadomości ortograficznej. Cechą charakterystyczną glottodydaktyki jest wyróżnienie etapów pośrednich w kształtowaniu syntezy i analizy fonemowej.

Metoda alternatywna Ireny Majchrzak - zakłada wprowadzenie dziecka w świat pisma. Umożliwia to poznawanie liter już od 3 roku życia - stopniowo, bez stresu i poprzez zabawę. Metoda ta wydłuża okres zaznajamiania się dziecka w wieku przedszkolnym z pismem, co gwarantuje mu sukces w umiejętności czytania i pisania.

Metoda globalna Glenna Domana - traktuje naukę czytania jako element dziecięcej zabawy. Proces nauki czytania globalną metodą Domana przebiega z użyciem tzw. bitów informacji: są to starannie przygotowane białe kartoniki (10 cm wysokości, 60 cm szerokości), na których napisane jest słowo w kolorze czerwonym.

Metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz - to system ćwiczeń oddziałujących przede wszystkim na procesy instrumentalne: percepcyjne i motoryczne. Zasadniczą rolę odgrywają w niej trzy elementy: wzrokowy (wzory graficzne), słuchowy (piosenka) i motoryczny (wykonywanie ruchów zorganizowanych w czasie i przestrzeni, odtwarzanie wzorów graficznych, zharmonizowanych z rytmem piosenki).

Metoda nauki matematyki prof. Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej - pozwala dziecku działać, doświadczać, rozwiązywać problemy, wyciągać wnioski, przewidywać, cieszyć się z każdego działania. Uczy logicznego myślenia i rozwija wyobraźnię. Zwraca uwagę na ważny aspekt hartowania emocjonalnego dziecka, nabywania odporności emocjonalnej, np. poprzez umożliwienie mu konstruowania gier.

Metoda oparta na tzw. nauczaniu poza salą w bezpośrednim kontakcie z przyrodą. Przetransponowana na teren przedszkolny umożliwia naturalne, wielozmysłowe odkrywanie, badanie otaczającego świata. Pozwala na wyzwianie i kontrolowanie emocji, rozwija szacunek do przyrody i uzmysławia dzieciom, że wszyscy jesteśmy jej częścią.

Szerzej o metodach w literaturze:

- Bogdanowicz M. (1998), *Metoda Dobrego startu*, Gdańsk: Fokus
- Dzionek E., Gmosińska M., Kościelniak A., Szwałkajzer M. (2012), *Kinezylogia edukacyjna*, Kraków: Oficyna wydawnicza Impuls
- Gruszczyk–Kolczyńska E., Zielińska E. (2000), *Dziecięca matematyka. Metodyka i scenariusze zajęć z sześciolatkami w przedszkolu, w szkole i placówkach integracyjnych*, Warszawa: WSiP
- Gruszczyk–Kolczyńska E., Zielińska E. (2009), *Zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze dla dzieci, które rozpoczynają naukę w szkole*, Warszawa: Edukacja Polska
- Karwowska–Struczyk M. (1985), *Metody aktywne w przedszkolu*, [w:] *Studia Pedagogiczne* t. XIV
- Kwiatkowska M. (1995), *Zarys pedagogiki przedszkolnej, dla nauczycieli przedszkoli*, Warszawa: WSiP
- Kwiatkowska M. (red.).(1985), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, Warszawa: WSiP.
- Milerski B., Śliwerski B.(2000), *Pedagogika*, Warszawa: PWN
- Sujak–Lesz K., Krajna A., Ryk L. (2008), *Wokół edukacji małego dziecka*, Wrocław
- Szczepańska M. (1999), *Program autorski - warto spróbować*, Słupsk: Image

W poszukiwaniu wiedzy o stosowanych metodach w pracy z dzieckiem proponujemy skorzystać również ze stron WWW. Można tam znaleźć wiele przydatnych wiadomości na temat proponowanych metod.

- www.szkolnictwo.pl
- www.przedszkolanka.republika.pl

- www.edukacja.edux.pl
- www.edu.pl
- www.nauczycieleprzedszkola.pl
- www.pandm.org
- www.fizjoterapeutom.pl

Strony WWW

Program wychowania przedszkolnego „Multimedialne przedszkole. Z e-przedszkolakiem Izerskim szlakiem” dostarcza nauczycielowi nowoczesnych narzędzi dydaktycznych, których nieocenione możliwości dają mu szansę prowadzenia pasjonujących multimedialnych zajęć, za którymi przepadają nie tylko dzieci przedszkolne.

Aby wesprzeć nauczyciela w dotarciu do wielu informacji związanych z tematyką przewodnią programu (agroturystyka Pogórza Izerskiego), zespół autorski proponuje odwiedzenie następujących stron WWW:

- <http://www.uniaizerska.org>
- <http://www.lawendaizerska.com/>
- <http://www.pracowniazieleni.com/>
- <http://www.5stronswiata.pl/>
- <http://www.dichotomia.com/>
- <http://www.antoniow.pl/>
- <http://www.galeria-izerska.com/>
- <http://www.galeria-izerska.com/>
- <http://kotuschka.blog.de/>
- <http://www.wix.com/wolimierz/wolimierz>
- <http://www.sklep.wolimierz.pl/>
- <http://www.saraswatistudios.com/>
- <http://www.vedicart.info.pl/>
- <http://www.wix.com/wolimierz/wolimierz>
- <http://www.lunaria-jindrichovice.cz/kontakt?lang=pl>
- <http://www.wsiepolskie.pl>
- <http://www.stankowice64.com>
- <http://www.eholiday.pl>
- <http://meteor-turystyka.pl>
- <http://www.izerska.pl>
- <http://www.stogizerski.pl/>
- <http://galeriaizerska.pl/>
- <http://www.chataizerska.pl>
- <http://www.izerski.pl/>
- <http://www.arkadiaizerska.pl/>
- <http://www.pasiekaizerska.pl/>
- <http://www.farmanarozdrozu.pl>
- <http://e-turysta.pl>
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Jezioro_Z%C5%82otnickie
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Jezioro_Le%C5%9Bnia%C5%84skie
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Zapora_Pilchowice
- <http://www.zamekczocha.com/>

- http://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_Rajsko
- <http://www.chojnik.pl/>
- <http://www.gryfow.pl/>
- <http://www.luban.pl/>
- <http://www.liberec.pl/>
- <http://lwowekslaski.pl/>
- <http://www.sniezka.karpacz.pl/index.php?lang=1&menu1=1&menu2=1>
- <http://www.swieradowzdroj.pl/>
- <http://www.szklarskaporeba.pl/>
- www.villagreta.pl
- www.werandacountry.pl/agroturystyka/.../14430-pogorze-izerskie

Literatura dla nauczyciela (zawiera materiały do wykorzystania w realizacji treści programowych)

- Badowska B. (2010), 100 bajek Krasnoludka, Siedmioróg
- Baum H., (2007), Chodźcie pobawimy się, Jedność
- Bogdanowicz M., Rożyńska M. (2005), Dni tygodnia, pory roku i miesiące, Harmonia
- Böszörményi G. (2009), Kolory skóry. Wyd. Namas
- Bzowscy L. i M. (2002), Folkowa zabawa, Klanza
- Cross-Müller C. (2008), Głowa do góry ! Krótki przewodnik przetrwania. Media Rodzina
- Cudak H. (1999), Znaczenie rodziny w rozwoju i wychowaniu małego dziecka. Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej
- Cześcik J. (2010), Dawniej a dziś. Ilustrowane dzieje 40 różnych urządzeń, Harmonia
- Diepmann R. (2002), 32 opowiadania dla przedszkola, Wyd. Salezjańskie
- Filuciak U. (2011), Góry. Podróże przedszkolaków, Skrzat
- Frączak A., Kozłowska U., Widzowska - Pasiak A. (2007), Pokłóciły się poetki o pietruszkę i skarpetki, Bis
- Heike B. (2007), Chodźcie pobawimy się. Coś z niczego. EKO zabawy dla małych i dużych, Jedność
- Jendryka A., Kaczmarczyk A., Wojtkowiak M. (2011), Kiedy maluchy zmieniają się w zuchy. Piosenki i zabawy muzyczne wspierające adaptację małych dzieci.
- Klanza. Julka poznaje świat. Skąd się wzięłam i inne opowiadania dla małych dzieci (2012), Ak-sjomat, (autor nieznany)
- Kto zna odpowiedzi ? (2010), Jedność
- Legendy o Duchu Gór (2006), Jelenia Góra: AD REM
- Lustrzane odbicia zwierząt. Sprawdź jak spostrzegawczy jesteś ? (2012), Harmonia, (autor nieznany)
- Mała Akademia Przedszkolaka (2010), LK Awalon, (autor nieznany)
- Muchacka B. (1999), Zabawy badawcze w edukacji przedszkolnej, Kraków: Wydawnictwo Naukowe WSP
- Nienartowicz M. (2003), Przygody karkonoskiego skrzata. Przebudzenie z zimowego snu, AD REM
- Nienartowicz M. (2012), Przygody karkonoskiego skrzata. Spacer z matką naturą – niezwykłą zielarką, Jelenia Góra: AD REM
- Nowacki T. (2010), Świat marzeń. Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- Piątkowska R. (2008), Lemoniadowy ząb, Bis

- Piątkowska R. (2009), *Nie ma nudnych dni*, Bis
- Piątkowska R. (2011), *Gdyby jajko mogło mówić i inne przypowieści*, Bis
- Piątkowska R. (2013), *Dziadek na huśtawce*, Bis
- Podgórska A. (2006), *Dlaczego niebo jest niebieskie ?* Aksjomat
- Sabat J. (2012), *Zagadki o roślinach i grzybach*, Harmonia
- Sibila M. (2010), *Dźwięki naszego otoczenia*, Harmonia
- Sujak-Lesz K., Krajna A., Ryk L., (2008), *Wokół edukacji małego dziecka. Pomysły zajęć przedszkolnych*. Wrocław: Wyd. Oświatowe
- Szelburg-Zarembina E. (1966), *Przez różową szybkę*, Inst. Wyd. Nasza Księgarnia
- Urbańska R. (2011), *Rymowane przygody z mandalami. Ćwiczenia dźwiękonaśladowcze i grafomotoryczne dla młodszych dzieci*, Harmonia
- Warner P.(2006), *Baw się i ucz przedszkolaku*, Liber
- Wiklik C. (2011), *Opowieści izerskich skrzatów*
- Zielińska D.(2012), *Dzieciaki, czy znacie ptaki ?*, Harmonia

Literatura dla rodziców

- Andrychowska-Biegacz J.(2006), *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych:50 przykładów zajęć do praktycznego wykorzystania*, Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE
- Beil B. (2000), *Dziecko grzeczne i niegrzeczne*, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX
- Bulera M., Żuchelkowska K. (2006), *Edukacja przedszkolna z partnerskim udziałem rodziców*, Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”.
- Dobson J. (1978), *Uparte dziecko, Alfa-Omega*, Warszawa: Wyd. Ruchu Wielkiego Posłannictwa
- Eichelberg W. (1994), *Jak wychowywać szczęśliwe dzieci*, Warszawa: Wyd. „Intra”
- Faber A., Mazlish E. (2001), *Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły*
- Faber A., Mazlish E. (2001), *Rodzeństwo bez rywalizacji*, Poznań: Media Rodzina
- Gianni A. i A., Pierluigi D. (2009), *Błędy mamy i taty. Praktyczny poradnik dla rodziców*, Kraków: WAM
- Ilg F. L., Ames L. (2000), *Rozwój psychiczny dziecka od 0 do 10 lat*, Gdańsk: GWP
- Jankowska A. (2010), *Trudne tematy dla mamy i taty, czyli jak wychować dziecko na człowieka*, Kraków: Zielona Sowa
- Kaltenthaler B. (2008), *Moje dziecko ma ADHD Kovacs Heike*, Kielce: Wydawnictwo Jedność
- Molicka M. (1999), *Bajki terapeutyczne dla dzieci*, Poznań: Media Rodzina
- Paleg K. (2000), *Dziesięć rzeczy, które powinni wiedzieć wszyscy rodzice*, Poznań: Rebis
- Phillips A. (2010), *Jak mówić dziecku nie*, Warszawa: Wydawnictwo Prószyński i Sk-a
- Poli O., (2008), *Serce taty. Niezbędnik każdego ojca*, Kraków: Wydawnictwo WAM
- Rogge J.U. (2007), *Agresja a wychowanie*, Kielce: Wydawnictwo Jedność
- Rzakiewicz M. (2006), *Mamo, tato! Idę do przedszkola*, Warszaw: WSiP
- Schaefer Ch.E, DiGeronimo Th.(2002), *Jak rozmawiać z dziećmi o bardzo ważnych sprawach*, Harbor Point Media Rodzina
- Turecki S., Wernick S.(1994), *Jak zrozumieć problemy emocjonalne dziecka*, Warszawa: Wydawnictwo Amber
- Wyckoff J., Unell B.C. (2004), *Dyscyplina bez krzyku i bicia*, Warszawa: Wydawnictwo K.E.LI-BER

Bibliografia – Literatura cytowana w programie

- Jarosz E., Wysocka E.(2006), *Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania*, Wydawnictwo Akademickie Żak
- Szczepańska M., 1999, *Program autorski - warto spróbować*, Słupsk: Image
- *Ustawa z dnia 27 stycznia 2012 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r., poz.176)*

Aneks

1. Podstawa programowa.
2. Cele i zadania edukacji przedszkolnej.
3. Arkusz obserwacji cech rozwojowych dzieci młodszych 3-4 letnich.
4. Karta diagnozy gotowości szkolnej dziecka 5 letniego.
5. Arkusz dla rodziców „Moje dziecko idzie do przedszkola” (3-4 latki).
6. Arkusz dla rodziców „Jak rozpoznać czy dziecko jest gotowe do szkoły?” (5 latki).

**PODSTAWA PROGRAMOWA WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO
DLA PRZEDSZKOLI, ODDZIAŁÓW PRZEDSZKOLNYCH W SZKOŁACH
PODSTAWOWYCH ORAZ INNYCH FORM WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO**

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego opisuje proces wspomagania rozwoju i edukacji dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz inne formy wychowania przedszkolnego w równej mierze pełnią funkcje opiekuńcze, wychowawcze i kształcące. Zapewniają dzieciom możliwość wspólnej zabawy i nauki w warunkach bezpiecznych, przyjaznych i dostosowanych do ich potrzeb rozwojowych.

Celem wychowania przedszkolnego jest:

1. wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych potrzebnych im w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji;
2. budowanie systemu wartości, w tym wychowywanie dzieci tak, żeby lepiej orientowały się w tym, co jest dobre, a co złe;
3. kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach, w tym także do łagodnego znoszenia stresowi porażek;
4. rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, które są niezbędne w poprawnych relacjach z dziećmi i dorosłymi;
5. stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie oraz nauce dzieci o zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych;
6. troska o zdrowie dzieci i ich sprawność fizyczną; zachęcanie do uczestnictwa w zabawach i grach sportowych;
7. budowanie dziecięcej wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym oraz rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych;
8. wprowadzenie dzieci w świat wartości estetycznych i rozwijanie umiejętności wypowiedania się poprzez muzykę, małe formy teatralne oraz sztuki plastyczne;
9. kształtowanie u dzieci poczucia przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej) oraz postawy patriotycznej;
10. zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności, a także kształtowanie tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w edukacji szkolnej.

Cele te są realizowane we wszystkich obszarach działalności edukacyjnej przedszkola. W każdym z obszarów podane są umiejętności i wiadomości, którymi powinny wykazywać się dzieci pod koniec wychowania przedszkolnego.

Aby osiągnąć cele wychowania przedszkolnego, należy wspomagać rozwój, wychowywać i kształcić dzieci w następujących obszarach:

1. Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i w sytuacjach zadaniowych.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) obdarza uwagę dzieci i dorosłych, aby rozumieć to, co mówią i czego oczekują; grzecznie zwraca się do innych w domu, w przedszkolu, na ulicy;
- 2) przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (stara się współdziałać w zabawach i w sytuacjach zadaniowych) oraz w świecie dorosłych;
- 3) w miarę samodzielnie radzi sobie w sytuacjach życiowych i próbuje przewidywać skutki swoich zachowań;
- 4) wie, że nie należy chwalić się bogactwem i nie należy dokuczać dzieciom, które wychowują się w trudniejszych warunkach, a także, że nie należy wyszydzać i szykanować innych;
- 5) umie się przedstawić: podaje swoje imię, nazwisko i adres zamieszkania; wie, komu można podawać takie informacje.

2. Kształtowanie czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych. Wdrażanie dzieci do utrzymywania ład i porządku.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) umie poprawnie umyć się i wytrzeć oraz umyć zęby;
- 2) właściwie zachowuje się przy stole podczas posiłków, nakrywa do stołu i sprząta po sobie;
- 3) samodzielnie korzysta z toalety;
- 4) samodzielnie ubiera się i rozbiera, dba o osobiste rzeczy i nie naraża ich na zgubienie lub kradzież;
- 5) utrzymuje porządek w swoim otoczeniu.

3. Wspomaganie rozwoju mowy dzieci.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) zwraca się bezpośrednio do rozmówcy, stara się mówić poprawnie pod względem artykulacyjnym, gramatycznym, fleksyjnym i składniowym;
- 2) mówi płynnie, niezbyt głośno, dostosowując ton głosu do sytuacji;
- 3) uważnie słucha, pyta o niezrozumiałe fakty i formułuje dłuższe wypowiedzi o ważnych sprawach;
- 4) w zrozumiały sposób mówi o swoich potrzebach i decyzjach.

4. Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie i swojego otoczenia.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) przewiduje, w miarę swoich możliwości, jakie będą skutki czynności manipulacyjnych na przedmiotach (wnioskowanie o wprowadzanych i obserwowanych zmianach);
- 2) grupuje obiekty w sensowny sposób (klasyfikuje) i formułuje uogólnienia typu: to do tego pasuje, te obiekty są podobne, a te są inne;
- 3) stara się łączyć przyczynę ze skutkiem i próbuje przewidywać, co się może zdarzyć.

5. Wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) dba o swoje zdrowie; zaczyna orientować się w zasadach zdrowego żywienia;
- 2) dostrzega związek pomiędzy chorobą a leczeniem, poddaje się leczeniu, np. wie, że przyjmowanie leków i zastrzyki są konieczne;
- 3) jest sprawne fizycznie lub jest sprawne w miarę swoich możliwości, jeżeli jest dzieckiem mniej sprawnym ruchowo;
- 4) uczestniczy w zajęciach ruchowych, w zabawach i grach w ogrodzie przedszkolnym, w parku, na boisku, w sali gimnastycznej.

6. Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wie, jak trzeba zachować się w sytuacji zagrożenia i gdzie można otrzymać pomoc, umie o nią poprosić;
- 2) orientuje się w bezpiecznym poruszaniu się po drogach i korzystaniu ze środków transportu;
- 3) zna zagrożenia płynące ze świata ludzi, roślin oraz zwierząt i unika ich;
- 4) wie, że nie może samodzielnie zażywać leków i stosować środków chemicznych (np. środków czystości);
- 5) próbuje samodzielnie i bezpiecznie organizować sobie czas wolny w przedszkolu i w domu; ma rozeznanie, gdzie można się bezpiecznie bawić, a gdzie nie.

7. Wychowanie przez sztukę – dziecko widzem i aktorem.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wie, jak należy się zachować na uroczystościach, np. na koncercie, festynie, przedstawieniu, w teatrze, w kinie;
- 2) odgrywa role w zabawach parateatralnych, posługując się mową, mimiką, gestami ruchem; umie posługiwać się rekwizytami (np. maską).

8. Wychowanie przez sztukę – muzyka i śpiew, pląsy i taniec.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym śpiewie, w tańcach i muzykowaniu;
- 2) dostrzega zmiany dynamiki, tempa i wysokości dźwięku utworu muzycznego, wyraża je, pląsając lub tańcząc;
- 3) tworzy muzykę, korzystając z instrumentów perkusyjnych (oraz innych przedmiotów), a także improwizuje ją ruchem;
- 4) w skupieniu słucha muzyki, w tym także muzyki poważnej.

9. Wychowanie przez sztukę – różne formy plastyczne.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) przejawia, w miarę swoich możliwości, zainteresowanie wybranymi zabytkami i dziełami sztuki oraz tradycjami i obrzędami ludowymi ze swojego regionu;

- 2) umie wypowiadać się w różnych technikach plastycznych i przy użyciu elementarnych środków wyrazu (takich jak kształt i barwa) w postaci prostych kompozycji i form konstrukcyjnych;
- 3) wykazuje zainteresowanie malarstwem, rzeźbą i architekturą (także architekturą zieleni i architekturą wnętrz).

10. Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wznosi konstrukcje z klocków i tworzy kompozycje z różnorodnych materiałów (np. przyrodniczych), ma poczucie sprawstwa („potrafię to zrobić”) i odczuwa radość z wykonanej pracy;
- 2) używa właściwie prostych narzędzi podczas majsterkowania;
- 3) interesuje się urządzeniami technicznymi (np. używanymi w gospodarstwie domowym), próbuje rozumieć, jak one działają, i zachowuje ostrożność przy korzystaniu z nich.

11. Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) rozpoznaje i nazywa zjawiska atmosferyczne charakterystyczne dla poszczególnych pór roku; podejmuje rozsądne decyzje i nie naraża się na niebezpieczeństwo wynikające z pogody, np. nie stoi pod drzewem w czasie burzy, nie zdejmuje czapki w mroźną pogodę;
- 2) wie, o czym mówi osoba zapowiadająca pogodę w radiu i w telewizji, np. że będzie padał deszcz, śnieg, wiał wiatr; stosuje się do podawanych informacji w miarę swoich możliwości.

12. Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych, np. na polu, na łące, w lesie;
- 2) wie, jakie warunki są potrzebne do rozwoju zwierząt (przestrzeń życiowa, bezpieczeństwo, pokarm) i wzrostu roślin (światło, temperatura, wilgotność);
- 3) potrafi wymienić zmiany zachodzące w życiu roślin i zwierząt w kolejnych porach roku; wie, w jaki sposób człowiek może je chronić i pomóc im, np. przetrwać zimę.

13. Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) liczy obiekty i rozróżnia błędne liczenie od poprawnego;
- 2) wyznacza wynik dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub na innych zbiorach zastępczych;
- 3) ustala równoliczność dwóch zbiorów, a także posługuje się liczebnikami porządkowymi;
- 4) rozróżnia stronę lewą i prawą, określa kierunki i ustala położenie obiektów w stosunku do własnej osoby, a także w odniesieniu do innych obiektów;
- 5) wie, na czym polega pomiar długości, i zna proste sposoby mierzenia: krokami, stopa za stopą;
- 6) zna stałe następstwo dni i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesięcy w roku.

14. Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) potrafi określić kierunki oraz miejsca na kartce papieru, rozumie polecenia typu: narysuj kółko w lewym górnym rogu kartki, narysuj szlaczek, zaczynając od lewej strony kartki;
- 2) potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeniowe), aby rozpoznać i za pamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach;
- 3) dysponuje sprawnością rąk oraz koordynacją wzrokowo-ruchową potrzebną dorysowania, wycinania i nauki pisania;
- 4) interesuje się czytaniem i pisanem; jest gotowe do nauki czytania i pisania;
- 5) słucha np. opowiadań, baśni i rozmawia o nich; interesuje się książkami;
- 6) układa krótkie zdania, dzieli zdania na wyrazy, dzieli wyrazy na sylaby; wyodrębnia głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej;
- 7) rozumie sens informacji podanych w formie uproszczonych rysunków oraz często stosowanych oznaczeń i symboli, np. w przedszkolu, na ulicy, na dworcu.

15. Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wymienia imiona i nazwiska osób bliskich, wie, gdzie pracują, czym się zajmują;
- 2) zna nazwę miejscowości, w której mieszka, zna ważniejsze instytucje i orientuje się w rolach społecznych pełnionych przez ważne osoby, np. policjanta, strażaka;
- 3) wie, jakiej jest narodowości, że mieszka w Polsce, a stolicą Polski jest Warszawa;
- 4) nazywa godło i flagę państwową, zna polski hymn i wie, że Polska należy do Unii Europejskiej;
- 5) wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa.

Zalecane warunki i sposób realizacji.

W trosce o prawidłowy rozwój psychoruchowy oraz przebieg wychowania i kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym zaleca się następujące proporcje zagospodarowania czasu przebywania w przedszkolu w rozliczeniu tygodniowym:

- co najmniej jedną piątą czasu należy przeznaczyć na zabawę (w tym czasie dzieci bawią się swobodnie, przy niewielkim udziale nauczyciela);
- co najmniej jedną piątą czasu (w przypadku młodszych dzieci – jedną czwartą czasu),
- dzieci spędzają w ogrodzie przedszkolnym, na boisku, w parku itp. (organizowane są tam gry i zabawy ruchowe, zajęcia sportowe, obserwacje przyrodnicze, prace gospodarcze, porządkowe i ogrodnicze itd.);
- najwyżej jedną piątą czasu zajmują różnego typu zajęcia dydaktyczne, realizowane według wybranego programu wychowania przedszkolnego;
- pozostały czas – dwie piąte czasu nauczyciel może dowolnie zagospodarować (w tej puli czasu mieszczą się jednak czynności opiekuńcze, samoobsługowe, organizacyjne i inne).

Cele i zadania edukacji przedszkolnej

W dobie szybko następujących zmian w edukacji przedszkolnej wywołanych reformą systemu kształcenia, konieczne wydaje się precyzyjne określenie celów i zadań wychowania przedszkolnego. W myśl literatury cel jest to świadomie założony skutek działalności człowieka. W edukacji przedszkolnej natomiast, celem jest wspomaganie i ukierunkowanie rozwoju dziecka tak, aby był on zgodny z jego wrodzonym potencjałem oraz możliwościami rozwojowymi, we właściwych relacjach ze środowiskiem społeczno-kulturowym i przyrodniczym. Działanie takie stanowi proces, który zmierzać powinien do osiągnięcia przez dziecko stanu pełnej gotowości do podjęcia nauki w szkole.

Z celów ogólnych, które wskazują kierunki długofalowych dążeń w procesie kształcenia i wychowania przedszkolnego, wynikają cele szczegółowe, które zawarte są w obowiązującej podstawie programowej.

Celem wychowania przedszkolnego jest:

- wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych potrzebnych im w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji;
- budowanie systemu wartości, w tym wychowywanie dzieci tak, żeby lepiej orientowały się w tym, co jest dobre, a co złe;
- kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach, w tym także do łagodnego znoszenia stresów i porażek;
- rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, które są niezbędne w poprawnych relacjach z dziećmi i dorosłymi;
- stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie oraz nauce dzieciom zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych;
- troska o zdrowie dzieci i ich sprawność fizyczną, zachęcanie do uczestnictwa w zabawach i grach sportowych;
- budowanie dziecięcej wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym oraz rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych;
- wprowadzenie dzieci w świat wartości estetycznych i rozwijanie umiejętności wypowiedzania się poprzez muzykę, małe formy teatralne oraz sztuki plastyczne;
- kształtowanie u dzieci poczucia przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej) oraz postawy patriotycznej;
- zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności, a także kształtowanie tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w edukacji szkolnej.

Właściwa realizacja tych celów przez nauczyciela pozwala na podmiotowe traktowanie dzieci w procesie kształcenia i wychowania. Zapewnia im odpowiednie warunki, a także tworzy sytuacje sprzyjające uspołecznieniu i uczeniu się dzieci oraz dostarcza zróżnicowanych bodźców do ich wszechstronnego rozwoju. Niezbędne wydaje się również stwarzanie takich warunków emocjonalnych, które wpływałyby na różnorodność działań wypływających z ich własnej woli, motywacji wewnętrznej, czy też naturalnej, dziecięcej ciekawości.

Poza celami, w pracy przedszkola niezbędne jest również określenie zadań, które powinny wynikać bezpośrednio z realizacji wcześniej założonych celów. Dziecko przedszkolne znajduje się w procesie nieustających i bardzo dynamicznych zmian, jakie dokonują się w jego rozwoju. Zadania przedszkola powinny więc stanowić czynność dziejącą się, niezakończoną i odnoszącą do ciągłego procesu kształtowania oraz doskonalenia umiejętności dzieci we wszystkich obszarach działalności edukacyjnej przedszkola. Zatem głównym zadaniem przedszkola i nauczycieli jest takie pobudzanie i wspomaganie rozwoju

dzieci, aby koncentrować się na każdym z nich jako na indywidualnej jednostce. Niemniej ważne jest systematyczne i uważne śledzenie jego rozwoju umysłowego, społecznego i fizycznego. Realizacja tych zadań pozwoli nauczycielowi ustalić na jakim etapie rozwoju jest dziecko, jakim dysponuje doświadczeniem i kompetencjami, jakie ma pasje i zainteresowania, czy różni się od innych dzieci oraz jakie posiada mocne i słabe strony (diagnoza).

Zdobyta w ten sposób wiedza pozwoli nauczycielowi stworzyć takie sytuacje pedagogiczne w przedszkolu, które nie tylko dostarczą dziecku nowej wiedzy i umiejętności ale stanowić będą inspirację do nowych działań, a wychowankowi dadzą szansę na jej uporządkowanie.

Reasumując, należy podkreślić, iż wszystkie cele i zadania w edukacji przedszkolnej powinny być ze sobą ściśle powiązane i wzajemnie zależne. Ich realizacja powinna uwzględniać zróżnicowanie indywidualne dzieci w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz ich odmienną kulturę, środowiskową i wychowawczą. Nade wszystko jednak powinna zapewnić wszystkim wychowankom jednako pomyślny start na tym etapie edukacji, który stanowi filar całego procesu edukacyjnego człowieka.

Autorzy mając na względzie powyższe cele i zadania edukacyjne dołożyli wszelkich starań, aby wyposażyc nauczyciela w kompendium wiedzy i umiejętności potrzebnych do pracy w przedszkolu.

Arkusz obserwacji cech rozwojowych dzieci młodszych 3-4 letnich

Imię i nazwisko dziecka		Wiek dziecka						
Podpis prowadzącego obserwację		Okres przeprowadzania I obserwacji						
		Okres przeprowadzania II obserwacji						
		Okres przeprowadzania III obserwacji						
Badana umiejętność		I		II		III		Uwagi
		Potrąfi nauczyciela Potrafi z pomocą Nie potrafi	Potrąfi nauczyciela Potrafi z pomocą Nie potrafi	Potrąfi nauczyciela Potrafi z pomocą Nie potrafi	Potrąfi z pomocą (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)		
Dziecko:								
Rozwój psychomotoryczny (w tym samoobsługa i czynności higieniczne)								
1.	Rzuca piłkę z nad głowy							
2.	Chwyta piłkę							
3.	Samodzielnie wchodzi i schodzi po schodach naprzemiennie stawiając nogi							
4.	Potrąfi poruszać się na czworakach do przodu i do tyłu							
5.	Potrąfi stać na jednej nodze							
6.	Podskakuje na jednej nodze							
7.	Przeskakuje z nogi na nogę							
8.	Potrąfi skakać „żabką”							
9.	Swobodnie biega po sali							
10.	Ustawia się w kole							

Badana umiejętność		I			II			III			Uwagi
		Potrafi	Potrafi z pomocą nauczyciela	Nie potrafi	Potrafi	Potrafi z pomocą nauczyciela	Nie potrafi	Potrafi	Potrafi z pomocą nauczyciela	Nie potrafi	
Dziecko:											
1.	Zna swoje imię i nazwisko										
2.	Zna swój adres zamieszkania										
3.	Wie, ile ma lat										
4.	Wymienia członków rodziny, podaje ich imiona										
5.	Zna nazwę miasta, w którym mieszka										
6.	Zna nazwę swojego regionu – Pogórze Izerskie										
7.	Wie, że mieszka w Polsce i jest Polakiem										
8.	Rozpoznaje flagę państwową i godło										
9.	Obserwuje zmiany w przyrodzie związane z porą roku										
10.	Wskazuje na obrazkach pory roku, nazywa je										
11.	Wskazuje na obrazkach ubrania charakterystyczne dla danej pory roku										
12.	Rozpoznaje i nazywa owoce np. jabłko, gruszka, banan										
13.	Rozpoznaje i nazywa warzywa np. marchew, pomidor, ogórek, pietruszka										
14.	Nazywa i rozpoznaje zwierzęta domowe (np. pies, kot), zwierzęta hodowlane (np. krowa, kura), zwierzęta leśne (np. sarna, zając, jeź)										
15.	Obserwuje i opisuje środowisko w trakcie spacerów, wycieczek										
16.	Rozróżnia i nazywa przedmioty codziennego użytku, zna ich przeznaczenie										

Badana umiejętność		I			II			III			Uwagi
		Potraf	Potraf z pomocą nauczyciela	Nie potrafi	Potraf	Potraf z pomocą nauczyciela	Nie potrafi	Potraf	Potraf z pomocą nauczyciela	Nie potrafi	
Dziecko:											
1.	Używa zwrotów grzecznościowych										
2.	Reaguje na polecenia nauczyciela										
3.	Chętnie przebywa w grupie										
4.	Współdziała z dziećmi w zabawie										
5.	Zgodnie bawi się z rówieśnikami										
6.	Zna normy obowiązujące w grupie										
7.	Określa swoje potrzeby										
8.	Respektuje własność innych										
9.	Rozpoznaje i próbuje nazywać emocje: radość, smutek, złość										
10.	Jest opiekuńcze w stosunku do słabszych										
11.	Jest aktywne podczas zabawy										
12.	Wskazuje bezpieczne miejsca do zabawy										
13.	Rozpoznaje i rozumie znaczenie sygnalizatora świetlnego, pasów										
16.	W czasie spacerów i wycieczek nie oddala się od grupy										

Wskazówki dla nauczyciela

1. Zalecane jest zaznaczanie wyniku każdej obserwacji innym kolorem.
2. Pierwsza obserwacja (wrzesień/październik) służy rozpoznaniu umiejętności dziecka.
3. Po przeprowadzeniu pierwszej obserwacji nauczyciel układa plan pracy indywidualnej z dzieckiem.
4. Druga obserwacja (styczeń) dokonywana jest w celu sprawdzenia skuteczności pracy z dzieckiem, rozwoju jego umiejętności.
5. Trzecia obserwacja (maj/czerwiec) służy określeniu stopnia rozwoju dziecka i jego dynamiki.

Poziom rozwoju dziecka określamy analizując częstotliwość występowania danej cechy:

- wysoki poziom rozwoju - jeśli dana cecha u dziecka w większości zaznaczona jest w przedziale: potrafi,
- średni poziom rozwoju - jeśli dana cecha u dziecka w większości zaznaczona jest w przedziale: potrafi z pomocą,
- niski poziom rozwoju - jeśli dana cecha u dziecka w większości zaznaczona jest w przedziale: nie potrafi.

Stopień i dynamikę rozwoju określamy poprzez porównanie wyników z kolejnych obserwacji.

Jeśli wyniki wskazują na niski poziom rozwoju zalecana jest konsultacja specjalistyczna (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna) oraz intensywniejsze wspomaganie rozwoju dziecka poprzez zajęcia indywidualne.

Karta diagnozy gotowości szkolnej dziecka 5 letniego

Imię i nazwisko dziecka.....			Okres przeprowadzania I diagnozy.....		
Wiek dziecka.....			Okres przeprowadzania II diagnozy.....		
			Okres przeprowadzania III diagnozy.....		
Lateralizacja					
	Prawa	Lewa	Obustronna		
Oko					
Ręka					
Noga					
Badana umiejętność					
Rozwój psychomotoryczny (w tym samoobsługa i czynności higieniczne)					
Dziecko:					
1.	Uczestniczy w zabawach i zajęciach ruchowych		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
2.	Sprawnie chodzi i biega zachowując równowagę ciała		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
3.	Zręcznie rzuca i chwytą przybory		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
4.	Rzuca piłką do celu		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
5.	Toczy piłkę przed sobą, jedną i dwiema rękami		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
6.	Wykonuje pajacyka		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
7.	Prawidłowo porusza się na czworakach		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
8.	Wchodzi na ławeczkę, schodzi z niej		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
9.	Przechodzi po ławeczce i zeskakuje z niej na ugięte nogi		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)
Podpis diagnozującego.....			Uwagi		

Badana umiejętność		I			II			III			Uwagi
		Potraf (2 pkt)	Potraf z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potraf (0 pkt)	Potraf (2 pkt)	Potraf z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potraf (0 pkt)	Potraf (2 pkt)	Potraf z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potraf (0 pkt)	
Dziecko:											
1.	Podaje swoje imię i nazwisko										
2.	Zna swój adres zamieszkania										
3.	Wie, ile ma lat										
4.	Potrafi wymienić członków swojej rodziny i zna ich imiona										
5.	Zna nazwę miasta, w którym mieszka, jego herb oraz charakterystyczne miejsca										
6.	Zna nazwę swojego regionu – Pogórze Izerskie										
7.	Zna kulturę i tradycje własnego regionu – Pogórza Izerskiego (np. legendę itp.)										
8.	Zna nazwę własnego państwa, stolicy										
9.	Wyróżnia i nazywa symbole narodowe: godło, flaga, hymn narodowy										
10.	Zna nazwy wybranych krajów, zadaje pytania dotyczące ich mieszkańców										
11.	Potrafi wymienić region, kontynent, kraj, w którym mieszka										
12.	Wie, że Polska należy do UE										
13.	Czynnie uczestniczy w uroczystościach przedszkolnych (recytuje wiersze, śpiewa piosenki)										
14.	Rozumie pytania i polecenia										
15.	Zadaje pytania, oczekuje odpowiedzi										
16.	Wyciąga wnioski										

Badana umiejętność		I			II			III			Uwagi
		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)	Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)	Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)	
Dziecko:											
Badana umiejętność											
Rozwój społeczno-emocjonalny											
1.	Wyraża swoje emocje werbalnie i niewerbalnie										
2.	Nazywa emocje, w szczególności: radość, smutek, złość, zadowolenie, zdziwienie										
3.	Stara się panować nad swoimi emocjami										
4.	Potrafi przedstawić się na forum grupy										
5.	Określa swoje potrzeby upodobania, zainteresowania, życzenia, marzenia, lęki										
6.	Przedstawia swoje pomysły, słucha pomysłów innych										
7.	Przestrzega zasad zgodnego współdziałania i reguł przyjętych w grupie, zawartych w kodeksie przedszkolaka										
8.	Wyraża swoje zdanie, np. „nie podoba mi się...”, „nie lubię kiedy...”										
9.	Używa zwrotów grzecznościowych										
10.	Właściwie odnosi się do osób z niepełnosprawnością, starszych, innego koloru skóry										
11.	Ma szacunek dla innych										
12.	Współdziała z innymi										
13.	Potrafi zwrócić się o pomoc do np.: nauczyciela, pracownika przedszkola, policjanta										
14.	Reaguje i zgłasza nauczycielowi sytuacje zagrażające bezpieczeństwu swojemu i innych										
15.	Nie odchodzi samowolnie od grupy										

Badana umiejętność		I			II			III			Uwagi
		Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)	Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)	Potrafi (2 pkt)	Potrafi z pomocą nauczyciela (1 pkt)	Nie potrafi (0 pkt)	
Dziecko: Przygotowanie do nauki pisania, czytania i liczenia	1.										
	2.										
	3.										
	4.										
	5.										
	6.										
	7.										
	8.										
	9.										
	10.										
	11.										
	12.										
	13.										
	14.										
	15.										
	16.										
	17.										
	18.										

Interpretacja wyników diagnozy gotowości szkolnej dziecka

Aby określić poziom gotowości dziecka do szkoły, należy zliczyć punkty uzyskane przez nie w poszczególnych zadaniach i odszukać odpowiednie przedziały w tabelach.				
Przyjęto następujące przedziały procentowe:		100%- 75% poziom wysoki		
		74%- 50% poziom przeciętny		
		poniżej 50% poziom niski		
wyniki punktowe	poziom gotowości	interpretacja jakościowa wyniku		
256p - 192p	wysoki	Dziecko jest gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych		
191p - 128p	przeciętny	Dziecko można uznać za gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych, jednak zalecane jest objęcie go opieką psychologiczno-pedagogiczną		
poniżej 128p	niski	Dziecko nie jest jeszcze gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych. Niezbędne jest objęcie dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Wymaga również specjalistycznych badań w poradni psychologiczno-pedagogicznej i podjęcia działań korekcyjno-kompensacyjnych		
Otrzymane wyniki pozwalają także określić poziom rozwoju dziecka w poszczególnych sferach.				
poziom rozwoju	podziały punktowe dla poszczególnych sfer rozwoju			
	rozwój psychomotoryczny	rozwój poznawczy	rozwój społeczno - emocjonalny	umiejętność czytania, pisania, liczenia
wysoki	32p - 24p	52p - 39p	38p - 28p	41p - 30p
przeciętny	23p - 16p	38p - 26p	27p - 18p	29p - 19p
niski	poniżej 16p	poniżej 18p	poniżej 18p	poniżej 19p
Jeśli dziecko uzyskało w badaniu niski wynik, dobrze byłoby powtórzyć badanie po ponownym utrwaleniu treści z obszarów				

ARKUSZ DLA RODZICÓW
„MOJE DZIECKO IDZIE DO PRZEDSZKOLA”

(wszystkie informacje od Państwa posłużą nauczycielowi do lepszego poznania Waszego dziecka oraz dostosowania warunków adaptacyjnych w przedszkolu do jego indywidualnych potrzeb)

1	Imię/imiona nazwisko dziecka		
2	Jak dziecko lubi być nazywane, lub jak nazywają je bliscy?		
3	Czy dziecko uczęszczało do żłobka/ innego przedszkola? (odpowiednie podkreślić)	TAK	NIE
5	Czy dziecko jest/było pod opieką specjalisty? Jeżeli tak proszę wpisać właściwą nazwę (np. logopeda, neurolog, psycholog, alergolog)		
6	Czy dziecko jest na coś uczulone? (wymienić)		
7	Czy choruje na jakąś przewlekłą lub genetyczną chorobę?	TAK (wymienić)	NIE
8	Czy dziecko przejawia lateralizację prawostronną czy lewostronną, np.: posługiwanie się łyżką? (podkreślić)	PRAWA	LEWA
9	Czy dziecko śpi w ciągu dnia?	CZASAMI	TAK NIE
10	Czy jest niejadkiem?	TAK	NIE
11	Potrawy, których nie lubi jeść to:	1. 2. 3. 4.	
12	Potrawy, które bardzo lubi to:	1. 2. 3. 4.	
13	Czy dziecko pamięta o potrzebach fizjologicznych i potrafi obsłużyć się w toalecie?	TAK	NIE
			-w czym wymaga pomocy?

14	W jakim stopniu jest samodzielne w:	pełna samodzielność	wymaga pomocy	niesamodzielne
	- myciu rąk			
	- szczotkowaniu zębów			
	- ubieraniu się			
	- rozbieraniu się			
	- spożywaniu posiłków			
	- sprzątaniu zabawek			
15	Czy łatwo rozstaje się z rodzicami?	TAK		NIE
16	Czy chętnie pozostaje z obcymi spoza rodziny?	TAK		NIE
17	Co uspokaja dziecko? (przykłady)	-		
		-		
		-		
18	Czy czegoś się boi? (przykłady)	-		
		-		
		-		
19	Czy potrafi długo zajmować się jedną czynnością?	TAK		NIE
20	W co lub czym lubi bawić się najbardziej? (przykłady)	-		
		-		
		-		
		-		
		-		
21	Jak się wypowiada/komunikuje? (właściwe podkreślić)	<ul style="list-style-type: none"> - nie mówi - wypowiada pojedyncze głoski lub dźwięki - mówi pojedyncze wyrazy - buduje krótkie zdania - wypowiada się wieloma zdaniami - mówi wyraźnie wszystkie głoski - mówi niewyraźnie poszczególne głoski 		
22	Indywidualne sugestie lub informacje jakie rodzice chcieliby przekazać nauczycielowi:			

Dziękujemy za wyczerpujące odpowiedzi

Drodzy Rodzice!

Jeśli jesteście ciekawi czy Wasze dziecko osiągnęło etap gotowości szkolnej, wypełnijcie poniższy arkusz. Pomoże on Wam w umiejętnym rozpoznaniu i ocenieniu możliwości rozwojowych Waszego dziecka w odniesieniu do wymagań szkolnych.

Aby uznać, że Wasze dziecko osiągnęło etap gotowości szkolnej, pamiętajcie:

1. Oceniajcie umiejętności i wiedzę swojego dziecka obiektywnie (albo dziecko coś potrafi, albo nie potrafi).
2. Nie stosujcie myślenia typu: „zanim pójdzie do szkoły, nauczy się tego”.
3. Oceniajcie sposób wykonania zadania, tzn. stopień samodzielności, im bardziej samodzielnie, tym lepiej.
4. Zwracajcie uwagę na czas wykonania zadania, liczbę pomyłek lub ewentualnych podpowiedzi udzielonych dziecku.
5. Oceniajcie nie tylko wymierne efekty pracy dziecka w postaci rysunku, ale także jego stosunek do wykonywanego zadania (np. czy proponowane zadanie wykonuje chętnie, jak dużo czasu musi na to poświęcić, po jakim czasie się nudzi, czy na niepowodzenie reaguje płaczem, czy podejmuje kolejną próbę).
6. Odpowiedzcie sobie na pytania: Czy zakres wiedzy, jaki prezentuje dziecko, jest tylko na poziomie podstawowym? Czy dziecko potrafi rozszerzyć zagadnienie lub czy interesuje się nim? Czy potrafi poprawnie opowiedzieć o tym, co robi, i zna cel swojej pracy? Czy potrafi ją doprowadzić do końca (dotyczy to każdej umiejętności, jaką powinno opanować dziecko)?

Im więcej pozytywnych odpowiedzi uzyskacie, tym poziom rozwoju i przygotowania Waszego dziecka do szkoły jest lepszy.

Pamiętajcie również, że arkusz należy wypełniać po wykonaniu wszystkich zadań i wnikliwej obserwacji dziecka w dogodnym dla Was czasie.

Arkusz „Jak rozpoznać, czy dziecko jest gotowe do szkoły?”

Czy Twoje dziecko przejawia poniższe zachowania i umiejętności?

Zachowania/Umiejętności		tak/potrafi	częściowo/ potrafi	nie/potrafi
1	Sprawnie się ubiera (wiąże sznurowadła, zapina guziki, suwaki)			
2	Dobrze radzi sobie z czynnościami samoobsługowymi			
3	Samodzielnie podejmuje próby poradzenia sobie z trudnościami			
4	Wytrwale podejmuje próby, nie zraża się niepowodzeniami			
5	Wykazuje inicjatywę, wypróbowuje różne sposoby działania			
6	Nie unika zadań i sytuacji wymagających samodzielności			
7	Stara się dokończyć swoje prace, jest zainteresowane wynikiem			
8	Potrafi zapamiętać i wykonać polecenie			

9	Skupia się na wykonywanej czynności			
10	Sprząta zabawki po zakończonej zabawie/pracy			
11	Przestrzega zasad bezpiecznego zachowania w grupie			
12	Jest konfliktowe			
13	Uwzględnia prawa innych, np. czeka na swoją kolej			
14	Mówi o ważnych dla siebie sprawach			
15	Zaprasza dzieci do rozmów i zabaw			
16	Współodczuwa (rozpoznaje, nazywa) odczucia innych			
17	Okazuje radość z osiągniętego wyniku, sukcesu			
18	Często zadaje pytania			
19	Podjmuje próby samooceny, dużo mówi o sobie			
20	Przewiduje zachowania innych dzieci			
21	Lubi zajęcia gimnastyczne i sportowe			
22	Sprawnie łapie i odrzuca piłkę			
23	Umie jeździć na rowerze, wspina się na drabinki			
24	Przechodzi po równoważni np. krawężniku, ławeczce, pniu drzewa			
25	Buduje z klocków			
26	Z chęcią uczęszcza do przedszkola			
27	Zna swoje imię i nazwisko			
28	Zna swój adres zamieszkania			
29	Zna nazwę miejscowości, regionu w którym mieszka			
30	Zna imiona rodziców, najbliższych krewnych, wie czym się zajmują			
31	Próbuje wyjaśnić obserwowane zjawiska			
32	Zna pory roku i zjawiska z nimi związane			
33	Zna poszczególne dni tygodnia			
34	Prawidłowo spostrzega, dostrzega różnice i podobieństwa na obrazkach			
35	Układa i opowiada historyjki obrazkowe			
36	Opowiada historyjki pełnymi zdaniami			
37	Zapamiętuje krótkie teksty (wiersze, piosenki)			
38	Uważnie słucha czytanego tekstu			
39	Odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu			
40	Grupuje przedmioty wg kształtu, koloru, wielkości itp.			
41	Dobiera w pary obrazki lub przedmioty			
42	Dostrzega, rozpoznaje i rozróżnia dźwięki dochodzące z otoczenia			
43	Odtwarza prosty układ rytmiczny wystukany przez dorosłego			

44	Dzieli zdanie na wyrazy, wyraz na sylaby i łączy sylaby w wyraz			
45	Prawidłowo trzyma narzędzie piszące oraz malarskie			
46	Rysuje po śladzie, wypełnia kontury, przerysowuje szlaczki i proste figury geometryczne, rysuje szlaczki literopodobne			
47	Rysuje postać ludzką nie omijając szczegółów i zachowując proporcje			
48	Potrafi ciąć nożyczkami wzdłuż wyznaczonej linii prostej, falistej lub łamanej			
49	Lepi z plasteliny, masy solnej, modeliny			
50	Rozróżnia stronę prawą i lewą			
51	Rozumie pojęcia związane z przestrzenią, np.: nad, pod, za, obok			
52	Potrafi umieścić nowy obiekt w już istniejącym szeregu			
53	Swobodnie liczy do 10			
54	Dodaje i odejmuje na konkretach np. palcach			
55	Potrafi policzyć elementy w zbiorze i powiedzieć ile ich jest			
56	Potrafi porównać dwa zbiory i powiedzieć gdzie jest więcej, a gdzie mniej			
57	Zna i stosuje liczebniki porządkowe			

Drodzy Rodzice!

Jeśli z analizy arkusza wynika, że Wasze dziecko jeszcze nie opanowało części umiejętności z powyższej listy, skontaktujcie się z nauczycielem dziecka. Wskazana jest bardziej szczegółowa i być może specjalistyczna analiza rozwoju psychofizycznego Waszego dziecka. Nie oznacza to jednak, że dziecko nie może, czy nie powinno pójść do szkoły, lecz z pewnością potrzebuje dodatkowego wsparcia ze strony rodziców, nauczycieli i niekiedy specjalistów: pedagogów lub psychologów.

ISBN 978-83-935478-4-5